

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning

Lärarprogrammet, examensarbete 10 poäng

Barns medievanor.

Påverkan på skolprestationer och det sociala samspelet.

Jonas Torefalk och Angelica Gustafsson

LAU 350

Handledare: Annika Bergström

Examinator: Fredrika Lagergren-
Wallin

Rapportnummer: Ht06 2432-02

Abstract

Examinationsnivå: Examensarbete, C-uppsats

Titel: Barns medievanor. Påverkan på skolprestationer och det sociala samspelet.

Författare: Jonas Torefalk och Angelica Gustafsson

Antal sidor: 32

Rapportnummer: Ht06 2432-02

Termin och år: HT 2006

Institution: Journalistik och masskommunikation

Handledare: Annika Bergström

Nyckelord: TV, dator, TV-spel, datorspel, barn, medievanor, skola

Undersökningen vi gjort syftar till att undersöka vilka medievanor barn i åldern 9-11 år har och om barns medievanor får några konsekvenser i skolan. De medier vi valt att undersöka är data och TV där även dataspel och TV-spel ingår. Uppsatsens huvudfråga är vilka medievanor barn har idag. Frågan besvaras med hjälp av två underfrågor som är:

Finns det några skillnader mellan flickor och pojkars tillgång till media och medievanor?

Påverkas barns skolsituation och det sociala samspelet av de medievanor de har och i så fall hur?

För att besvara våra frågor har vi använt oss av en kvalitativ och en kvantitativ undersökning som har besvarats av elever och lärare. Resultatet vi fått är att barnen idag tillbringar stor del av dagen framför de medier vi valt att undersöka och att skillnaderna mellan pojkar och flickors mediebruk inte skiljer sig speciellt mycket.

Betydelsen av vår undersökning när det gäller vår framtida yrkesprofession blir att barnen kan komma att påverkas av olika medier som i sin tur kan påverka skolsituationerna, både i klassrummet och utanför, bland annat på rasterna.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	1
1.2 Avgränsningar	1
2 Historisk bakgrund	2
2.1 Dator och TV-spel	2
2.2 TV	3
3 Teori och tidigare forskning	5
3.1 Introduktion till teori	5
3.2 Mediers inflytande	6
3.2.1 Våldsinslag i media	8
3.2.2 Beroende	10
3.2.3 Könroller och media	11
3.2.4 Mediernas inflytande över barns lek	12
4 Metod och material	14
4.1 Val av metod	14
4.2 Enkäterna	14
4.3 Validitet och reliabilitet	15
4.4 Brister i undersökningen	16
4.5 Etik	16
5 Resultat, analys och diskussion	17
5.1 Elevernas svar	17
5.1.1 Tillgång och användning	17
5.1.2 Lek	23
5.1.3 Skolprestationer och det sociala	24
5.1.4 Övriga frågor	26
5.2 Lärarnas syn på barns medievanor	27
5.2.1 Barns medievanor och påverkan	27
5.2.2 Läsläsning och medievanor	27
5.2.3 Påverkan på leken och samvaron med andra barn	27
5.2.4 Medias attitydpåverkan	28
5.2.5 Medievanor och skolprestation	28
5.2.6 Medievanor och barns sociala samvaro	28
5.3 Analys och diskussion lärarenkäten	29
6 Slutsatser	30
6.1 Vidare forskning	31
7 Referenslista	32
Bilaga 1	
Bilaga 2	
Bilaga 3	

1 INLEDNING

Den här uppsatsen kommer att undersöka vilka medievanor barn i åldern 9-11 år har. De medier som kommer att undersökas är dator och TV inom ramen för detta ingår även dator- och TV-spel. Anledningen till att vi valt att fokusera på just de här två medierna är att de i den offentliga debatten ofta framställs som något negativt för våra barn, de är även de som diskuteras flitigast. Oavsett vem du väljer att samtala med har personen i fråga med största sannolikhet en åsikt om media i allmänhet och dator och TV i synnerhet. Diskussionen om medievanor väcker känslor, då framförallt när det gäller våra barn. Alla har vi säkert hört eller läst att våra barn blir passiva, feta och våldsamma som en följd av deras medieanvändning.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka medievanor barn i åldern 9-11 år har. Syftet är också att undersöka om barns medievanor får några konsekvenser i skolan. Dels i det traditionella skolarbetet och dels hur barns medievanor påverkar det sociala samspelet.

Som utgångspunkt för uppsatsen och för att vår undersökning skall kunna uppfylla sitt syfte har vi utgått från två frågeställningar:

Finns det några skillnader mellan flickor och pojkars tillgång till media och medievanor? Påverkas barns skolsituation och det sociala samspelet av de medievanor de har och i så fall hur?

1.2 Avgränsningar

Innan arbetet med vår uppsats tog sin egentliga början var vi medvetna om att vi var tvungna att begränsa vårt arbete. Det finns ett gediget utbud av forskning kring medievanor och vi har därför begränsat oss till sådant som vi anser relevant för vår kommande profession som lärare, vilket i detta fall omfattar skolprestationer och det sociala samspelet barn emellan. Då vi båda i vår lärarutbildning är inriktade mot skolans tidigare år föll det sig naturligt för oss att göra undersökning just där och inte bland de äldre barnen. Som vi nämnt ovan har vi begränsat oss till dator och TV och därmed valt att bortse från andra medier såsom tidningar, radio och musik. Det finns i huvudsak två anledningar till att vi valt att begränsa vårt arbete till dator och TV. Den första rör arbetets storlek, det hade helt enkelt blivit ett allt för stort arbete om vi tagit med alla typer av medier. Den andra anledningen bottnar i det faktum att vi tror att just dator och TV är de två medier som dagens barn ägnar mest tid åt. Följaktligen kommer vi här efter använder oss av begreppet medievanor att syfta på just dator och TV.

2 HISTORISK BAKGRUND

Under denna rubrik kommer vi att presentera de medietyper som ligger till grund för arbetet ur ett historiskt perspektiv. När det gäller dator- och TV-spel har vi valt att se på utvecklingen på ett globalt plan medan vi valt att begränsa avsnittet om TV till svensk TV för barn. Det sistnämnda grundar sig i det faktum att avsnittet hade blivit på tok för långt om vi även här hade rört oss på ett globalt plan.

2.1 Dator och TV-spel

År 1958 skapades det allra första dataspelet i USA. Spelet skapades enbart i underhållningssyfte och det första försöket att skapa ett kommersiellt gångbart datorspel var 1971 vilket var ganska sent med tanke på att det första spelet skapades redan 1958. På den tiden spelade man inte datorspel på en skärm som vi gör idag utan det var en spelautomat som man fick stoppa pengar i som hette Computer Space, ett arkadspel.¹

År 1972 kom det första dataspelet som man kunde spela i hemmet, det hette Magnavox. Magnavox blev en succé trots att det kostade mycket på marknaden och hade begränsade funktioner. Arkadspel blev även under denna tid vanligt i Sverige, bland annat fanns dessa spel på vägkrogar runt om i landet. 1982 kom en lag som krävde att man skulle ha tillståndsprövning för automatspel och syftet med detta var att barn eller ungdomar inte skulle lockas till att spela bort sina pengar på spelet vilket ledde till att de flesta arkadspel flyttades till nöjesparker och speciella spelhallar.²

Atari VCS hette det första TV-spelet³ för hemmabruk, det lanserades 1977 av det egna märket Atari. Detta amerikanska företag kom att dominera arkadspel och TV-spel för hemmabruk under 70-talet och början av 80-talet. En av de största anledningarna till att spelet blev populärt var att man kunde spela det hemma framför TV: n utan att betala för sig, då man istället köpte licensrätten som gjorde att spelet kunde spelas på TV: n hemma. År 1980 hade en rad aktörer tagit sig in på TV-spelsmarknaden, vilket medförde att det blev stor konkurrens. Som en följd av detta försvann många spel från marknaden lika fort som de kom, även benämnt som TV-spelkraschen i den litteratur vi tagit del av. TV-spelskraschen inträffade 1984.⁴

Det japanska företaget Nintendo hade stora framgångar i Japan samtidigt som TV-spelskraschen var i USA. Även Sega som också är japanskt blev populärt strax efter att Nintendo dök upp. Slutet av 80-talet och tidigt 90-tal var Nintendo och Sega stora konkurrenter. 1988 lanserades Game-Boy av Nintendo, Game-Boy är en handhållen spelkonsol med prestanda som inte tidigare hade funnits. Game-Boy är populärt än idag bland barnen.⁵

Pc:n får en stor framgång och konkurrerar ut de andra persondatorerna något år in på 90-talet. I hemmen och på arbetsplatserna blev Pc: n allt vanligare och man använde den inte bara som ett nytt verktyg som man gjorde från början, utan även till att spela spel på.

Dataspelsbranschen lugnar sig under 90-talet men den tekniska utvecklingen fortsätter i den takt den gjort innan, men i takt med att branschen mognar så minskar oväntade vändningar likt den på 80-talet.

¹ Fjellman & Sjögren 2000

² Fjellman & Sjögren 2000

³ Märk väl att vi här avser ett spel som spelas på en TV-apparat vilket inte var fallet med Magnavox. Magnavox spelades på dator

⁴ Fjellman & Sjögren 2000

⁵ Fjellman & Sjögren 2000

1994 publicerar Sony ett nytt spel, Playstation. Efter några år blir Sony det ledande varumärket på marknaden, dels för att företaget Sony köper upp en hel del spelutvecklare⁶ och dels för att inriktningen på spelen är till de äldre och därmed får Sony bort den ”nördstämpeln” som funnits hos TV-spelen.⁷

Som en följd av spelandets breda genomslag vågar vi säga att den stora förändringen inom dataspelandet är nog att den har gått från att vara en liten hobby för unga killar till att bli en fritidssysselsättning för vem som helst.

2.2 TV

1925 sände radiotjänst sitt allra första barnprogram. Detta var barnens brevlåda med Sven Jerring, Farbror Sven. Programidén bestod av att barn skrev brev till Farbror Sven och några fick lyckan att få breven upplästa i radion. Barn blev även inbjudna att själva uppträda i programmet med sång och musik. Barnens brevlåda blev ett utav världens mest långlivade program, sändes i närmare femtio år.

I mitten av 40-talet efter andra världskriget fick underhållningsprogrammen sitt genombrott. Detta kom att även att avspeglas på barnprogrammen. Barbro Svinhufvud formulerade barnradions uppgift på följande sätt:

”Barnradion skall stimulera deras fantasi, vägleda deras bokval samt uppmuntra deras intressen och hobbies”.⁸

1956 är ett viktigt årtal i den tekniska utvecklingen. Det var nämligen då som TV: n kom till Sverige. Som en följd av TV: ns intåg sjönk antalet radiolyssnare vilket medförde att radion oftare sände på eftermiddagarna då det inte visades något på TV, detta innebar att många utav de mest populära radioprogrammen helt enkelt flyttades över till TV. Detta resulterade i att de tidiga TV-programmen (även barnprogram) i stort sett var filmad radio. Ett tecken på att barnens status inom TV-världen höjdes under 60-talet är det faktum att ett utav dåtidens mest folkkära program, Hylands hörna startade sin egen barnhörna dit barn fick komma och uppträda och även samtala med den populära programledaren Lennart Hyland.

Under 60-talet ansåg man att det som visades för barn på TV skulle vara bra och meningsfullt för dem att se på. Gösta Blixt, som då var redaktionschef för barn- och ungdomsredaktionen menade att TV skulle fostra barn till goda TV-tittare och få barnen att inspireras till andra aktiviteter.⁹

Televisionen blev snabbt en viktig del hos de flesta familjer, detta för att man ansåg att TV: n öppnade världen och att den hade en viktig roll i formandet av livet.¹⁰ Ett tecken på TV: ns genomslag är det faktum att ungefär en tredjedel av Sveriges befolkning hade en TV-apparat fyra år efter TV: ns intåg i hemmen.

Man hade TV: n stående i sitt finrum eller vardagsrum, det var en statusmöbel. I början av TV: ns uppkomst var de flesta positiva till denna apparat men senare började det komma rapporter om biverkningar som kunde uppkomma av TV-tittandet. Redan nu sa vissa att TV: n var passiviserande. Diskussionen om hur barn påverkas av TV-tittandet började redan under

⁶ Personer och företag som utvecklar spel

⁷ Fjellman & Sjögren 2000

⁸ Rydin 2000 s.73

⁹ Rydin 2000

¹⁰ Rydin 2000

pionjärtiden. Vissa ansåg att bilderna under programmen var för snabba så att barnen inte hann med att förstå vad de sett. Man ansåg även att barnen kunde påverkas så att de blev aggressiva gentemot sin omvärld och att de kunde bli rädda och få mardrömmar. Denna kritik svarade man på genom att man som förälder skulle komma överens med barnet/barnen om vad som fick ses. Det var föräldrarnas ansvar att deras barn inte såg på vad de ville. Man tyckte att de allra minsta barnen inte borde se mer än 10-15 min/dag på TV medan de äldre kunde få se 20-60 min/dag.¹¹

1969 startade TV 2, chefredaktören för denna kanal var då Ingrid Edström. Under tio år hade hon jobbat med barn-TV, och teater, då bl.a. barnteater. Detta medförde ett ökat utbud i barnprogram. Ingrid Edström använde sig av barnen i utformandet av barnprogrammen, de fick tycka till om vad som skulle visas istället för att utgå från vad de vuxna tyckte att barnen skulle se på som det tidigare var. Det var ändå inte så stor skillnad på TV1 och TV2 utan kanalerna kompletterade varandra, dels genom att de hade olika målgrupper och dels för att de sände programmen på olika tider.

TV1s program var mer till de yngre barnen medan TV2 riktade sig till 7-12 åringar. Med tiden började även TV2 att rikta in sig till de yngre barnen. Med två TV-kanaler ökade barns TV-tittande med det dubbla.¹²

Det växande medieutbudet har fått en stark inverkan på barnens medievanor. Datorn och TV-spelen har blivit så populära bland barnen så att de har blivit ett hot mot TV: n. De yngre barnen ser gärna på Sveriges television där det visas program på svenska medan de äldre barnen som behärskar engelska gärna tittar på utländska program som sänds på kabel- och satellit-TV.¹³

I takt med att TV-utbudet i Sverige vuxit och fler aktörer har tagit sig in på marknaden har även utbudet för barn frodats under de senaste åren. Dagens barn behöver inte vänta till sena eftermiddagen innan det visas någonting på TV för dem. Idag kan barnen när som helst på dygnet slå på TV: n för att se barnprogram, förutsatt att de i hemmet har de rätta kanalerna. I dagens TV-utbud finns ett flertal kanaler riktade direkt till barn och ungdomar, allt från Disneys egna kanaler till public service televisionens Barnkanal.

3 TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING

¹¹ Rydin 2000

¹² Rydin 2000

¹³ Rydin 2000

Under denna rubrik kommer vi att presentera den litteratur och forskning som vi har tagit del av och som vi anser är relevant för arbetet. Vi har valt att först göra en kort introduktion till teorin för att under rubriken *Mediers inflytande* närmare presentera de olika delarna av den tidigare forskningen vi har valt att fokusera på.

3.1 Introduktion till teori

Då datoranvändning och TV-spel är relativt nya begrepp i forskarvärlden finns det förhållandevis lite forskning på området vilket framförallt blir märkbart i diskussionen kring vilka långsiktiga effekter dator- och TV-spelande får på individen. Några sådana studier har helt enkelt inte kunnat genomföras än på grund av att de är så pass nya företeelser.¹⁴ Den mesta av den forskning som finns kring TV- och datorspel kretsar kring om barn tar skada av våldsinslagen i spelen. Inom den internationella forskningen finns det två i huvudsak dominerande läger. Dels de som närmar sig problemet ur ett psykologiskt/experimentellt perspektiv och dels de som ser det ur ett kulturellt/kvalitativt perspektiv. De förstnämnda ser TV- och datorspel som skadligt för barn medan de andra ser det som enbart underhållande, till och med något som gagnar den som spelar.¹⁵ De här två synsätten är på intet sett isolerat till forskning om TV- och datorspel utan är i allra högsta grad applicerbart på all medieforskning rörande barn och ungdomar.

Ytterliggare en viktig faktor att ta i beaktande när man diskuterar datoranvändning och TV-spelande är det faktum att detta är en arena där barn och ungdomar väldigt ofta är de som är experter. Både i skolan och i hemmet möter barn och ungdomar vuxna som kan mindre om datorn och dess möjligheter än vad de själva kan. Datorn och TV-spelet blir således barnens och ungdomarnas arena, ett tillfälle för barn och ungdomar att vara experter och på så sätt rubba maktbalansen en aning, det är inte de vuxna som längre sitter inne på den absoluta kunskapen.¹⁶

Livingstone och Millwood Hargrave anser också att det är viktigt att skilja mellan olika medietyper i forskningen. Det finns en fara i att rakt av applicera den forskning som finns kring TV och film på barn och ungdomars användning av Internet och TV-/dataspel. De pekar på att TV- och filmmediet är linjärt vilket innebär att exempelvis våldshandlingar uppträder i en kontext som oftast gör det mer förståeligt än exempelvis ett våldsklipp på Internet.¹⁷

Enligt Rönnerberg kan data- och TV-spelen jämföras med lekar. Barnen får utlopp för sin fantasi. Hon pekar även på att såväl hennes som en rad andra undersökningar i Sverige, Danmark, Tyskland och England visar på att barn och unga idag föredrar att vara med kompisar och ägna sig åt andra fritidsaktiviteter framför datorspel och TV-tittande.¹⁸ Stöd för detta finner vi även i Medierådets undersökning *Ungar och medier 2006* där TV-tittande (även innefattande video- och DVD-tittande) kommer först på fjärde plats bland de mest populära fritidsaktiviteterna. Före TV-tittande kommer att vara med kompisar, göra läxor och skolarbete samt någon form av sport.¹⁹

3.2 Mediers inflytande

¹⁴ Brun 2005

¹⁵ Carlsson & von Feilitzen (red.) 2006

¹⁶ Brun 2005

¹⁷ Carlsson & von Feilitzen (red.) 2006

¹⁸ Rönnerberg 2006

¹⁹ Medierådet 2006

”I generell bemärkelse har mediernas inflytande visat sig vara störst när det gäller kunskaper, medan attityder och beteenden uppvisar en större motståndskraft gentemot mediepåverkan”.²⁰

Detta är ett citat hämtat ur Anita Werners bok angående mediers inflytande på barn och ungdomar. För att förstå det här citatet lite bättre måste vi vara på det klara med och kunna skilja på två uttryck. Werner pratar om skillnaden mellan socialisation och uppfostran. Uppfostran menar Werner är någonting uttalat där uppfostraren har ett väl medvetet förhållningssätt till vad barnet fostras till. Inom ramen för uppfostran menar Werner att TV inte passar in (i varje fall är det inte TV: s primära uppgift att fostra barn), förutom då med undantag för vissa program med ”tydliga budskap i uppfostrande bemärkelse”²¹.

Ingegerd Rydin menar dock å sin sida att svensk barnkultur alltid har präglats av ett fostrandande syfte. Hon är visserligen på det klara med att fostrandet inte är den primära uppgiften för barnkulturen men hon pekar på de olika målskrivningar för programmen som barnredaktionerna tagit fram är uttryck för ett speciellt ansvar för barnpubliken. Man vill påverka och forma barnen på ett visst sätt.²²

Utan att gå alldeles för djupt in på vad som innefattas i ett barns socialisation skall det nämnas att socialisationen gäller en individs utveckling på de kognitiva och emotionella planen. Kort kan man säga att socialisationen (eller att man socialiseras) omfattar alla områden av livet, till exempel familj, politik och yrkesliv. Naturligtvis spelar även föräldrarna och skolan en viktig roll men Werner menar att de är en form av målinriktad socialisation, medan mediernas roll är mer utav en tillfällig, oavsiktlig och icke målinriktad karaktär.²³

Forskning som har gjorts på spädbarn visar på betydelsen av egen aktivitet och återkoppling i socialisationen. Detta är av stor betydelse för medieforskningen.

Den empiriska forskningen har visat att direkta erfarenheter av och samspel med personer är viktigare för barns utveckling än erfarenheter de får av att titta på TV eller läsa serietidningar. Viktigt att påpeka är dock det faktum att alla dessa faktorer agerar i samspel med varandra.

”Direkta erfarenheter i form av återkoppling från familj och vänner har bland annat betydelse för hur barnet tar till sig nya idéer som kommer från medierna och framförallt vad han eller hon fortsättningsvis använder av dem.”²⁴

Dessa teorier om medias roll i barns socialisation går hand i hand med ett annat mycket omdebatterat område av förhållandet mellan barn och TV. Nämligen frågan om TV är passiviserande. Någonting som är en gemensam ståndpunkt för de böcker vi har läst och de studier vi har tagit del av i vårt arbete är att TV-tittande i stor utsträckning är en social aktivitet. TV-tittandet är inte enbart socialt i den bemärkelsen att man är flera stycken som ser på TV utan TV-tittandet är även socialt när ett barn ensamt ser på TV, då barnet interagerar med det den ser och ofta tar det sig uttryck i form av verbal kommunikation. TV: n är någonting som engagerar hela familjen och i många familjer är TV-soffan den plats där alla samlas för att gemensamt ägna sig åt en familjeaktivitet.²⁵ Holmberg framhäver Tove Arendt Rasmussens teorier om TV-tittandet som en kollektiv receptionsform. Rasmussen menar att publiken i hemmet är organiserad som en liten social enhet och att:

²⁰ Werner 1994 s.14

²¹ Werner 1994 s.13

²² Rydin 2000

²³ Werner 1994

²⁴ Werner 1994 sid.15

²⁵ Werner 1994, Holmberg 1994, Rydin, 2000

”TV-tittandet måste förstås som *en del* av den kommunikation som sker i denna publik”.²⁶

Rönberg framhåller hur barn interagerar med vad som sker på skärmen framför dem. Hon pekar på det faktum att TV-tittande barn ytterst sällan sitter knäpp tysta.

Barnen försöker skapa en dialog med antingen det de ser på TV: n eller med medtittare eller också pratar det bara rätt ut i luften om det som sker. Detta är enligt Rönberg ett sätt för barnen att bearbeta det de ser på TV: n. Hon menar också att TV: n är en viktig källa i barns språkutveckling. Barnen möter i TV-program avancerade uttryck som de kanske inte möter i ”vanliga” samtal med vuxna eller andra barn. Hon menar att barnen i sitt samtal med TV: n också svarar med långt mer invecklade samtal än vad som sker i en ”vanlig” dialog.²⁷

Ett annat antagande som gemene man lätt gör i samband med tankar kring barn och enbart TV är en form av tidsfördriv. Många menar att TV ”stjäl” tid ifrån mer kulturellt värdefulla aktiviteter. Werner menar å sin sida att folk inte tänker på att medierna tar tid ifrån asociala och kulturellt mindre värdefulla aktiviteter. Werner pekar på forskning och tidsanvändningsstudier som visar på att det mellan 1970 och 1990 inte skett någon nedgång i olika typer av fritidsaktiviteter. Snarare är det så att de barn och ungdomar som redan är passiva i den bemärkelse att de inte håller på med någon specifik fritidsaktivitet också är det barn som tittar mest på TV.²⁸ I den så kallade Finnmarksundersökningen kartlade man förändringar i attityder till olika fritidsaktiviteter frågade man barn vid fyra olika tillfällen (1967, 1969, 1978 och 1990) vad de tyckte bäst och näst bäst om av 13 olika aktiviteter.²⁹ Man delade upp de olika aktiviteterna i två kategorier. Den ena kategorin blev mediebruk och den andra blev andra aktiviteter.

År 1967 låg mediebruket i topp bland barnen men vid de tre senare tidpunkterna var situationen den omvända. Mediebruket tappade stadigt mark på de andra aktiviteterna och 1990 föredrog 68 procent andra aktiviteter framför mediebruk. Detta trots att medieutbudet för barn var betydligt större 1990 än 1967. Werner säger apropå detta:

”Denna utveckling är intressant. Den tyder på att ju större medieutbudet är, desto mindre värdesätter de unga bruken av det.”³⁰

Nu kanske folk rycker lite på axlarna åt den här utredningen idag år 2006 men här finns en väldigt god poäng enligt oss. För att visst är det intressant att denna undersökning har kommit fram till att unga föredrar ”verkligt” socialt samspel framför det mer passiva samspelet framför TV: n.

Visst kan man kritisera att vi väljer att framhäva just denna undersökning för man kan ju som sagt tycka att den saknar relevans idag, 1990 spelades t.ex. det inte alls lika mycket TV- och dataspel som det gör idag. Men vi tror inte alls att den saknar relevans. För att precis som framgår av undersökningen och som Werner framhåller så har nya medier av tradition tagit över gamla mediers plats och inte ersatt några fritidsaktiviteter. Så om den tesen appliceras på dagens samhälle skulle TV- och dataspel snarare ha tagit tid ifrån TV-tittande och andra medier, än som nog många antar just andra fritidsaktiviteter. Vi tror precis som tidigare sagts att det är de redan passiva barnen som blir ännu passivare och visst är det en fara i sig.

²⁶ Holmberg 1994 s.96

²⁷ Rönberg 1997

²⁸ Werner 1994

²⁹ Werner 1994

³⁰ Werner 1994 s.30

3.2.1 Våldsinslag i media

Den här uppsatsens syfte är att undersöka vilka konsekvenser barns medievanor får på bland annat det sociala samspelet. En stor del av den forskning vi stött på under vårt arbete med uppsatsen kretsar kring våldsinslag i media och dess eventuella påverkan på individen. Vi anser således att detta är en viktig aspekt att ta upp och detta inte minst i en diskussion kring det sociala samspelet.

Sonia Livingstone och Andrea Millwood Hargrave för i sin forskningsöversikt *Harmful to Children* fram en stor brist i den forskning som finns kring barn och media, de menar att man nästan uteslutande förutsätter att barn tittar på program och spelar spel som är avsedda för vuxna.³¹ De menar vidare på att det är viktigt att skilja på när någon tar skada av det de ser eller spelar och när någon tar illa vid sig av det de ser eller spelar. Om ett barn och en vuxen ser på samma program eller spelar samma spel och blir upprörda på något sätt över det som de ser menar de att man då i de flesta fall ser det som att barnet tar skada och att den vuxna bara tar illa vid sig av det den ser. Detta trots det faktum att mycket av den forskning som har bedrivits kring medias påverkan på barn och ungdomar pekar på att de allra flesta klarar av att skilja på verklighet och fiktion. Det blir således viktigt att inte se på TV- och dataspel som en isolerad företeelse. De menar att den forskning som ses inte på något sätt visar på att medievanorna i sig skapar exempelvis utåtagerande eller passiva barn. Media är bara en liten del i den helhet som vi valt att kalla samhället. Barns medievanor är starkt förknippade med de sociala rammar inom vilka ett barn uppfostras och växer upp i.³² Cecilia von Feilitzen säger på detta ämne att:

”Ökad aggression hos vissa barn och ungdomar beror till 5-10 procent på att de tittar på medievåld, medan 90-95 procent av aggressionen beror på andra omständigheter.”³³

Anita Werner tar i sin bok *Barn i TV-åldern* upp det faktum att det i debatten om medievåld har funnits två huvudsakliga synsätt. Det ena synsättet säger inte helt oväntat att medievåldet i allra högsta grad påverkar det upptrappade våldet i samhället. Det andra synsättet grundar sig i ett uttryck myntat av Stanley Cohen i början på 70-talet. Cohen pratar om termen ”moralisk panik”. Den moraliska paniken är någonting som kollektivt drabbar samhället där vissa grupper eller händelser ses som en hotbild mot de rådande strukturerna i samhället. Enligt Werner har det dock gått mode i termen moralisk panik och hon tycker att man idag är alldeles för snabb med att använda sig av denna term utan att på ett nyanserat sätt analysera situationen i stort.³⁴ Även Olle Holmberg kommer i sin bok *Ungdom och media* in på termen moralisk panik. Holmberg lyfter fram paniken ur ett historiskt perspektiv och visar på hur den en gång uppstått. Det har genom historien bedrivits en rad kampanjer mot populärkultur och nya tekniska innovationer. De som ”ägde” kulturen och makten försökte på olika sätt stoppa den nya massproducerade kulturen. Holmberg lyfter här fram Kirsten Drottners arbete från 1990 där hon utgår ifrån de häftiga reaktionerna mot video i Danmark under 80-talet.

Hon visar på liknande reaktioner i andra europeiska länder under 1700-talet där makten har vänt sig emot det nya. Både Holmberg och Werner lyfter fram medias del i att skapa denna moraliska panik och dess kulmen. Holmberg använder ”videovåldet” som exempel. Den moraliska paniken är uppdelad i fyra faser.³⁵ De tre första faserna är: warning (hotfulla

³¹ Carlsson & von Feilitzen (red.) 2006

³² Carlsson & von Feilitzen (red.) 2006

³³ Brun 2005

³⁴ Werner 1994 s.69

³⁵ Holmberg 1994

tecken), impact (katastrofen sker t.ex. ungdoms gäng drabbar samman) och inventory (massmedia griper in och ger sin bild av vad som skett och vad det beror på).

När man efter en tids debatterande i media är överens om vad som orsakar videovåldet och vilka effekter det får i samhället går den moraliska paniken över i sin fjärde fas, reaction.

Här rycks det in på bredfront. Botemedel lanseras av både myndigheter och privatpersoner mot denna samhällsjuka som stryker in över vårt land. När paniken sedermera når sin kulmen avstannar den så sakteliga för att sedan avstanna helt. Enligt Drotner blir de företeelser som en gång utlöste paniken med tiden accepterade och näst intill normala.³⁶

I likhet med Werner håller Holmberg med om att den moraliska paniken är någonting som på ett sätt existerar men även han anser att termen tenderar att vända bort fokus från innehållet som utlöste den moraliska paniken. Precis som vi tidigare påpekade anser Werner att det tenderar att lätt gå mode i termen moralisk panik och hon vill hellre framhålla det verkliga problemet med medievåldet. För ett sådant existerar enligt henne. Även om majoriteten utav de barn och ungdomar som utsetts för medievåld inte tar någon skada eller påverkan av det de ser anser Werner att det finns en liten del som faktiskt gör det. Hon anser att medievåldet i sig inte går att beskylla för något men att det tillsammans med en rad olika faktorer leder fram till att skapa ett våldsamt beteende hos barn och ungdomar. Hon menar också att våldet i media lätt kan bli något av en legitimerande faktor.

Där det fiktiva våldet av dessa barn ses på ett sådant sätt, att slåss de på TV varför skulle inte då jag också kunna slåss? Werner presenterar inte någon lösning på problemet åt oss utan konstaterar snarare att så här är det. För att komma tillbaka till den moraliska paniken så är det precis de här faktorerna som Werner tycker uttrycket undergräver. Hon menar att man genom att använda paniken som en generalisering av alla barn och ungdomar glömmar man lätt de som verkligen har problem.³⁷

En något annorlunda syn på barn och våldet i TV möter vi i Margareta Rönnerbergs bok *TV är bra för barn*. Rönnerberg gör klart och tydligt skillnad på verkligt våld (våldet i nyhetsprogram) och låtsas våld (fiktivt våld i TV-serier). Rönnerberg lyfter fram någonting som hon kallar för vuxenlogiken. Vuxenlogiken går ut på att vuxna anser (kanske som en följd av den moraliska paniken) att det verkliga våldet inte alls är skadligt för barn utan snarare ger det barnen kunskaper om hur världen ser ut. Däremot säger hon att vuxna menar att barnen skall akta sig för det ”överkliga våldet”.

Enligt Rönnerberg så är detta att det verkliga våldet skulle vara mindre ”farligt” än det fiktiva våldet en utav de största missuppfattningarna som görs beträffande våld i TV och barn. Rönnerberg hävdar att ”nyhetsvåldet” är mer skadligt för barn på grund av att de då inte kan skydda sig bakom tron om att det bara är på låtsas. I motsats till Werner hävdar Rönnerberg att media inte alls kan beskyllas för barn och ungdomars våldsamma beteende. Hon hävdar att det fiktiva våldet snarare stärker barns fantasi och därigenom föder lek.³⁸ Hennes tankar kring det verkliga våldet kontra det fiktiva våldet finns det även stöd för i Gisela Eckerts artikel *If I tell them then I can. Ways of relating to adult rules*.³⁹

Artikeln grundar sig på en studie med syftet att undersöka hur barn förhåller sig och relaterar till den bild vuxna har utav barns TV-tittande och lek, även hur barn förhåller sig till dessa bilder samt vilken bild de själva har av andra barn. Delar av artikeln kretsar kring de regler som sätts av vuxna rörande TV-tittande. Apropå det här med verkligt våld intervjuas en 10-årig flicka om vad hon får se på TV. Frågan rör om hon får titta på nyheterna eller inte.

³⁶ Holmberg 1994

³⁷ Werner 1994

³⁸ Rönnerberg 1997

³⁹ Eckert 2004

Flickan svarade att hon får göra det men hon väljer själv att inte se på nyheterna av den anledningen att hon inte tycker om krig. Intervjuaren frågar om det beror på att hon blir rädd när hon ser krig. Varpå flickan svarar att hon tycker synd om människorna hon ser.⁴⁰ Här gör flickan alltså ett aktivt val. Hon får lov att se på nyheterna men väljer att inte göra det på grund utav att hon inte mår bra av det som visas där. Rönnberg menar att vi vuxna underskattar barnen när det gäller kompetensen att skilja fiktion från verklighet. Hon menar att barn visst klarar av just detta. Hon säger att:

”...barn ser ett beteende, men de ser framförallt sammanhanget. De lär sig om och i så fall när våld får användas. Och av vem.”⁴¹

Hon säger även att barn värderar och förhåller sig kritiskt till det de ser.⁴²

3.2.2 Beroende

Även beroende anser vi är av största relevans att diskutera i samband med medias eventuella påverkan på det sociala samspelet.

Spelberoende är en term som på intet sätt är ny. Beroende av den mer traditionella formen av spel eller hazardspel har diskuterats under lång tid, spelberoende beträffande dator- och TV-spelande är dock något relativt nytt. Forskaren Mark Griffiths har försökt att definiera beroende av dator- och TV-spel med hjälp av sex olika faktorer. Den första är ”fixering”, vilket innebär att spelandet blir den viktigaste aktiviteten i en persons liv och det som dominerar tankar, känslor och beteende. När man inte spelar tänker man på nästa gång man skall få spela. Den andra faktorn är ”förändrad sinnestämning” som en följd av spelandet, exempelvis att det är först när man får spela igen som man känner sig lugn och tillfredställd lite som en person med ett nikotinberoende. Den tredje faktorn är ”höjd tolerans” vilket är direkt sammankopplat med den tidigare faktorn, det krävs en större dos för att man ska uppleva den förändrade sinnestämningen. Den fjärde faktorn är ”abstinensbesvär”, man känner sig illa till mods när spelandet måste avbrytas eller när mängden spelande av någon anledning minskas. Den femte faktorn är ”konflikt”, att det uppstår konflikter mellan den som spelar och omvärlden exempelvis med föräldrar eller personer i skolan. Även konflikter mellan spelandet och andra fritidsintressen eller skolarbete innefattas här, att man exempelvis struntar i läxan för att spela. Den sjätte och sista faktorn är ”återfall”, att man klarar av att skära ner på det eller sluta helt med spelandet för att sedan återfalla i gamla mönster.⁴³

Griffiths menar att alla de här sex faktorerna skall vara uppfyllda för att det ska kallas beroende. Han menar dock att det finns människor som spelar överdrivet mycket utan att för den sakens skull vara beroende. Anledningen till att människor blir beroende är enligt Griffiths att spelande hjälper människor att må bättre, spelen har en upphetsande och engagerande effekt.⁴⁴

3.2.3 Könroller och media

Televisionen är liksom, föräldrar, kamrater, skola och arbetsliv en bidragande faktor i skapandet och upprätthållandet av rådande könroller och könsmonster. Det är extra spännande att se hur media påverkar det kvinnliga och manliga könrollernas innehåll och

⁴⁰ Eckert 2004

⁴¹ Rönnberg 1997 s.20

⁴² Rönnberg 1997

⁴³ Brun 2005

⁴⁴ Brun 2005

karaktär. Kvinnor och män har olika beteendemönster och vissa olikheter när det gäller attityder, värderingar och normer. Vissa av dessa skillnader är biologiskt, medan andra förvärvas i den kultur vi lever i⁴⁵. Genom media kan barnen finna olika roller som de tycker är attraktiva och accepterade i deras konkreta sociala miljö, dessa roller kommer de att fokusera sig på.

Media kan ge tjejer en negativ självuppfattning för att kvinnorna har oftast underordnade roller medan männen har den ledande roller i både media och samhället⁴⁶. Detta medför att killar får en positiv självuppfattning. Media skulle kunna förstärka kvinnan positiv om rollerna inom media förändrades. Vi tror att i dagens samhälle har det blivit vanligare att barnen växer upp med en förälder, oftast mamman. Eller så kan det vara att man "byter ut" ena föräldern, som då oftast är pappan. Framförallt pojkar misstänker man som har varit med om detta får avsaknaden av en manlig förebild och ett riktigt identifikationsobjekt, som då kanske i stället söker en förebild i massmedievärlden⁴⁷. Barnutbudet har en massa övertydliga könsroller, men det är inget mot vad samhället eller barnens egen närhet har. TV- utbudet är mycket bättre än verkligheten, eftersom televisionen erbjuder fler alternativ för barnen att förhålla sig till. Barnen kan genom

TV: n studera olika miljöer och människor. TV visar vad som är typiskt tjejigt och killigt och det kan då vara lättare för barnen att gå in i sina roller. Barnet tillsammans med andra barn och vuxna formar sina könsroller, det är inte TV som gör det. De väljer även vilka program de vill se och tolkar det med egna ögon. Det är inte vad TV visar som styr könsrollerna, utan de finns redan i hemmen, på dagis och i skolan. Vill man att flickor och pojkar skall behandlas lika och ges samma chanser, så måste förändringen börja där⁴⁸.

I TV-innehållet ser man stora skillnader mellan mans respektive kvinnorollen. Man har även sett att ett tydligt skönhetsideal är dominerande när det gäller kvinnors och flickors utseende i TV: n. Kvinnorna är nästan alltid smala, slanka, attraktiva och de framställs ofta som fixerade eller åtminstone mycket intresserade av sitt eget utseende (Long och Simon, 1974)⁴⁹. De flesta har en negativ bild vad som gäller samband mellan television och könsroller, det finns en del exempel på motsatsen, exempel program då man visar hur könsrollerna såg ut förr i tiden, då kvinnorna bara var hemma och skötte hushållet och nu arbetar som männen. En undersökning har gjorts av ett par amerikanska forskare (Johnson och Ettema, 1982). De handlade om att visa en ny serie till barn mellan nio till tolv år. Det var när man såg serien i skolan och hade en diskussion efteråt som gav den effektivaste förändringen om barnens könsrollsuppfattning. Det har även visat sig att pojkar i allmänhet ger mer uppmärksamhet åt den manliga rollen medan tjejerna ger uppmärksamhet till den kvinnliga rollen. Tjejer ger även uppmärksamhet till vissa manliga roller men killar ger inte någon speciell till tjejer⁵⁰.

3.2.4 Mediernas inflytande över barns lek

Kopplingen mellan lek och TV-tittande/datorspelande är nog närmare än vad många tror. Holmberg skriver i sin bok:

"Det kan vara fruktbart att se reception av fiktion i TV som en verksamhet som liknar lek och spel. Det betyder inte att TV-tittande är detsamma som lek bara att det kan betraktas som om det vore lek."⁵¹

⁴⁵ Nordlund 1996

⁴⁶ Werner 1996

⁴⁷ Nordlund 1996

⁴⁸ Rönnberg 1997

⁴⁹ Nordlund 1996

⁵⁰ Nordlund 1996

⁵¹ Holmberg 1994 s.98

Holmberg hänvisar till Rönnerberg som menar att leken kan ses som en småskalig övning i social kompetens. Samma sak menar hon att TV-tittande är där barn och ungdomar hemma i soffan kan utsätta sig för det som är farligt men ändå ofarligt. I leken kan du utsätta den karaktär som du spelar i lek (om det nu är en rollek) för risker och farligheter som du inte utsätter dig själv för i verkliga livet. I leken kan de utsättas för smärta och sorg utan att de känslorna för den delen är verkliga. Precis samma saker som olika personer går igenom i TV-soffan. Både TV-tittandet och leken är forum för barn att uppleva och samtala kring sådant de aldrig kommer eller i varje fall inte inom den närmaste framtiden att uppleva.

”I leken finns oanade möjligheter till att symbolisera och använda material på sätt som är intressant och meningsfullt för barn, något som också är viktigt i lärandet.”⁵²

Den norske inlärningsforskaren och pedagogikprofessorn Ivar Bjorgen anser att TV är en egenaktivitet och att man saknar ansträngning och tankeverksamhet. När man sätter sig framför TV: n gör vi det oftast med syftet att koppla av och vi är då inte inställda på att behöva anstränga oss. Han menar även att TV-tittandet är det bästa skyddet mot inläring och att man inte är motiverad till att lära sig något när man ser på TV.⁵³ Inlärningsprofessorn menar att man löser problem genom att själv delta och att varken barn eller vuxna lär sig genom att se det som utspelas – utan att man själv skall ta del i det.

TV-program kan engagera oss känslomässigt men inte till ett inlärningsresultat. En förutsättning för inläring är att man själv skall kunna förbättra en egen aktivitet oavsett om det handlar om idrott eller ett uttal, detta anser de flesta undervisnings- och inlärningsforskare. Enligt Bjorgen saknas detta framför TV: n.⁵⁴

Dagens debatt handlar om att dagens ungdom påverkas av TV: n, video och reklam. Denna påverkan är oftast inte önskvärd, det blir ett smygande inflytande på normer och värderingar. Det är oftast kommunikation med andra som påverkar oss starkast, detta är den önskvärda påverkan, där fostran, undervisning, meningsbyte, kunskapsförmedling ingår, inte påverkan från föräldrar eller skolan. Det som vi lär oss genom media läggs i det som Cullingford kallar för igenkänningsminnet.⁵⁵

Programmets nationalitet har inte någon påverkan på vad man lär sig, utan det är upp till varje individ vad man gör med och av innehållet. TV: n bidrar till att se vilka olikheter det finns i andra kulturer och att själv kunna tänka på sin egen bild av sig själv och sin kultur.⁵⁶

TV-figurer har inte några automatiska eller snabba följder på vår identitet. Individens identitet sker över en lång tid innebärande tänkande, reflektion och värdering, dels av sig själva och dels genom sin omgivning.

Barn i tidigare åldrar är medvetna om vad medieforskarna har för syn på TV-mediet och TV-tittandet, dels att TV är passiviserande och dels för att man kan påverkas negativt och att man inte lär sig något. Som TV-tittare kan man då känna sig som en tillplattad feg och lat person eller att man upproriskt förnekar det som forskarna kommit fram till.⁵⁷

⁵² Asplund Carlsson & Pramling Samuelsson 2003 s.78

⁵³ Rönnerberg 1996

⁵⁴ Rönnerberg 1996

⁵⁵ Rönnerberg 1996

⁵⁶ Rönnerberg 1996

⁵⁷ Rönnerberg 1996

4 METOD OCH MATERIAL

4.1 Val av metod

För att kunna besvara våra frågeställningar har vi använt oss av litteraturstudier och två enkätundersökningar, dels en kvantitativ elevenkät⁵⁸ och dels en kvalitativ lärarenkät⁵⁹.

Med en kvantitativ metod menas att undersökningen baseras på likvärdiga och därmed jämförbara resultat om så pass många analysenheter att dessa uppgifter kan uttryckas och analyseras med siffror.⁶⁰

Vi har genomfört våra elevenkäter i nio klasser på tre olika skolor med barn i åldern 9-11 år och lärarenkäten på ansvariga lärare för de klasser vi besökt som blev nio lärare. Elevenkäterna uppgår till 186 i antalet fördelat på 100 flickor och 86 pojkar. Under genomförandet av elevenkäterna var vi själva närvarande i klassrummet och svarade på frågor om det fanns några. Vi valde att ha enkäter på tre olika skolor, där en skola ligger i stan medan de två andra ligger en bit i utkanten av stan. Anledningen till att vi valde det var att få en så representativ bild som möjligt av hur barn i Göteborgsområdets medievanor ser ut. Då vi har genomfört vår undersökning i Göteborgsområdet är vi medvetna om att resultatet inte kan generaliseras till att representera en bild av barns medievanor i hela landet.

Vi skickade ut nio lärarenkäter via e-post varav vi fick in åtta svar. Det faktum att vi valde att skicka ut enkäterna via e-post grundar sig i att vi ansåg att det var det bästa sättet att dels skicka ut enkäten till alla och dels det smidigaste sättet att samla in dem på. Anledningen till

⁵⁸ Bilaga 1

⁵⁹ Bilaga 2

⁶⁰ Essaisson m.fl. 2003

att vi skickade ut just nio lärarenkäter är att de är klasslärare till de elever som svarade på vår enkät. Eftersom frågorna rörde elevernas skolsituation och det sociala samspelet, bland annat i skolan, tyckte vi att det var relevant att dessa lärare svarade på enkäten och för att kunna jämföra svaren med elevenkäten.

4.2 Enkäterna

Elevenkäten vi har formulerat är uppdelad i fem delar, där den första behandlar ålder, kön och hur de bor. Den andra delen är frågor om TV, tredje delen tar upp frågor om TV-spel. På den fjärde delen är det frågor om dator och den sista femte delen har vi övriga frågor, för en närmare bild av hur de olika frågorna är utformade hänvisar vi till bilaga 1 och till *Resultat och analys* kapitlet.

När vi gjorde frågorna till våra elevenkäter och lärarenkäter utgick vi från de frågeställningar vi har som utgångspunkt för hela uppsatsen. Det finns frågor på enkäterna som är kopplade till fler än en frågeställning. Det finns frågor på enkäterna som är kopplade till de båda frågeställningarna. Till den första frågeställningen; om det finns några skillnader mellan flickor och pojkars tillgång till media och medievanor har vi kopplat frågorna ett, två, tre, sju, åtta, elva, tretton, femton, sexton, sjutton, arton och nitton. Till vår sista frågeställning; påverkas barns skolprestation och skolsituation och det sociala samspelet av de medievanor de har och i så fall hur, har vi kopplat till frågorna fem, nio, sjutton, arton och nitton.⁶¹

Enkäten som lärarna fick svara på bestod av fyra huvudfrågor varav de två första har underfrågor. Som vi nämnde ovan utgick vi från våra frågeställningar när vi gjorde lärarenkäten. Vi har ingen fråga som är ställd om skillnader mellan pojkar och flickor utan vi har använt oss av skillnader mellan barnen. Men i svaren vi fått kan vi läsa oss fram till att det är skillnader mellan pojkar och flickor.

Frågorna vi valt behandlar hur lärarna ser på relationen mellan barns medievanor och påverkan på skolarbetet, hur de ser på relationen mellan barns medievanor och påverkan i leken. De två sista är om de tycker att något annat som de tycker är viktigt när det gäller barns medievanor, skolprestationer och barns sociala samvaro. Vi valde att ha underfrågor med för att få så utförliga svar som möjligt och samtidigt ville vi inte ha för många frågor. Huvudfrågorna går hand i hand med underfrågorna så där kunde lärarna skriva ihop svaret.

Vi har i vårt arbete valt att bland annat undersöka om det finns skillnader mellan flickor och pojkars medievanor för att vi tror att det finns en del olikheter och att de har olika tillgång till medier. I diagrammen har vi då valt att ha pojkar och flickor för sig för att läsaren snabbt skall kunna se skillnaderna på elevernas svar.

Elevenkätsvaren har vi valt att behandla kvantitativt då vi anser att skillnaderna mellan de olika gruppernas svar blir tydligare jämfört med en kvalitativ behandling. Detta innebär att läsaren inte kommer få ta del av de individuella svaren på enkätfrågorna.

Från början hade vi i vår undersökning även tänkt ta reda på om barnens tillgång till media skiljde sig åt till följd av om de bodde i hus eller lägenhet, därför finns det på enkäten en fråga som rör barnets boendeform. Detta valde vi dock att bortse från i vår slutliga redovisning då vi ansåg att vårt i arbete skulle bli alltför stort om vi skulle jämföra ytterligare grupper. På elevenkäten finns ytterligare frågor som vi valt att inte redovisa i resultatet. Det är även två

⁶¹ Frågorna på den enkät vi genomfört bland barnen är inte numrerad. För att läsaren lättare skall få en bild av enkätens utformning och kopplingen till våra frågeställningar har vi i denna framställning numrerat från och med den första frågan om TV.

frågor om dator som vi valt att inte redogöra för, den första är om de har egen dator eller delar med någon och den andra rör om de har bredband eller modem hemma. Skälet till att vi har bortsett från dessa frågor grundar sig i precis som frågan om boendeform i att ville undvika ytterligare kategoriseringar.

4.3 Validitet och reliabilitet

Validitet och reliabilitet är två begrepp som man brukar använda i samband med undersökningar för att kunna diskutera resultaten.

”Med validitet i en enkätfråga menas frågans förmåga att mäta det den avser att mäta. Med reliabilitet menas huruvida upprepade mätningar ger samma resultat.”⁶²

Validitet i samband med kvantitativa undersökningar har således att göra med om de metoder och tekniker som används i arbetet undersöker det som man avsåg att undersöka. Beträffande validiteten på våra enkäter handlar det om att enkäterna svarar mot frågeställningarna samt att eleverna och lärarna har varit ärliga i sina svar. Vi har tidigare presenterat det faktum att våra enkäter har en stark koppling till våra frågeställningar. Vi finner ingen anledning att betvivla det faktum att våra svarspersoner har varit ärliga i sina svar. Då allting har genomförts anonymt och det finns inget som kan knyta en person till ett specifikt svar finns det egentligen ingenting att tjäna på att fara med osanning i sina svar. Vi anser således att vår studie har god validitet då vi har fått svar på det vi velat få svar på.

Reliabilitet handlar om att säkerställa tillförlitligheten i de resultat man har fått fram. Vilket innebär att studien blivit korrekt utförd, att resultatdelen verkligen är ett resultat av studien. Har man lyckats undvika misstag i samband med urvalet och behandlingen av insamlad data har man en hög reliabilitet.⁶³ Sammantaget vill vi säga att vår studie har hög reliabilitet då den svarar mot just de här kraven.

4.4 Brister i undersökningen

I de nio klasser vi genomförde våra enkäter fick vi in sammanlagt 186 svar, varav 100 svar från flickor och 86 från pojkar. För att inte få en missvisande bild av svaren på enkäterna har vi valt att redovisa de olika gruppernas svar i procent. På så sätt kommer vi ifrån en eventuell snedfördelning som kan komma av gruppernas differentierade storlek.

Ett annat problem som uppstod för oss då vi sammanställde svaren på enkäterna är det faktum att många barn har valt att svara på mer än ett alternativ på en eller flera frågor. Detta rör främst frågan om vad de helst gör när de sitter framför datorn. Detta är något som vi får ta på oss så till vida att tydligheten på enkäten i just denna fråga är bristfällig. Vi tror dock att även det faktum att barnen helt enkelt inte kunde välja vad de helst gör framför datorn spelar in. För att inte helt gå miste om just denna fråga som är en central del i vår undersökning kommer vi att redovisa svaren i antal istället för procent för att på så sätt se vilket av alternativen som är populärast.

4.5 Etik

Vid en undersökning bör forskaren informera alla personer som deltar i den om vilka villkor som gäller. Att deltagandet är frivilligt och att man inte behöver genomföra den om man inte känner för det eller på annat sett upplever det jobbigt att delta. Ingen ska känna sig tvingad att delta, om någon vill avbryta har personen rätt till det och ska då på intet sätt utsättas för

⁶² Ejlertsson, 1996 s.86

⁶³ Esaiasson m.fl. 2003

påtryckning eller påverkan. Undersökningen skall genomföras anonymt och konfidentiellt så att uppgiftslämnaren inte kan spåras. Insamlade uppgifter om personer får användas endast för forskningsändamål.⁶⁴ Detta är några av de etiska aspekter man som forskare har att förhålla sig till. Alla som deltog i studien informerades om i vilket syfte undersökningen genomfördes och att alla svar skulle behandlas anonymt och konfidentiellt. Till vår elevenkät bifogade vi även ett brev till elevernas föräldrar som talade om att vi genomfört en enkät och kontaktinformation om de undrade över något.⁶⁵

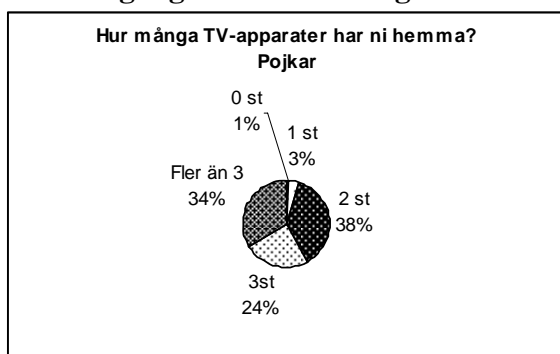
5 RESULTAT, ANALYS OCH DISKUSSION

Vi kommer nu att presentera de resultat vi fått av vår undersökning. Vi inleder med att redogöra för de resultat vi fått och den analys vi kommit fram till av elevenkäten. Efter detta följer resultat och analys av lärarenkäten.

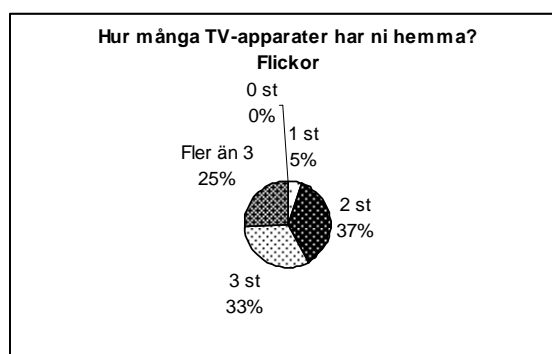
5.1 Elevernas svar

Vi har valt att redovisa vår enkätundersökning med hjälp av cirkeldiagram. Här nedan följer de frågor vi valt ut från enkäten och för att tydliggöra skillnader mellan könen har vi valt att presentera pojkarnas svar på vänstersida och flickornas på höger. Efter varje diagram följer en kort förklaring av diagrammen samt en analys. Vi har delat upp resultaten av elevenkäten i tre olika delar utifrån våra frågeställningar. Den första delen rör tillgång till och användningen av media, denna del är kopplad till frågeställningen som rör tillgång och medievanor. De två andra delarna, lek och *skolprestationer-socialt* är således kopplade till vår andra frågeställning.

5.1.1 Tillgång och användning

Antal svar: 86

Antal svar: 100

⁶⁴ www.codex.vr.se

⁶⁵ Bilaga 3

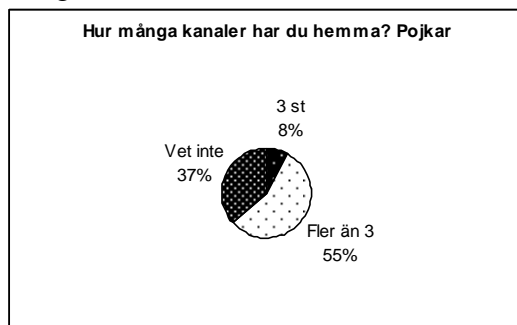
Diagram 1a: Visar på hur många TV-apparater pojkarna har hemma.

Diagram 1b: Visar på hur många TV-apparater flickorna har hemma.

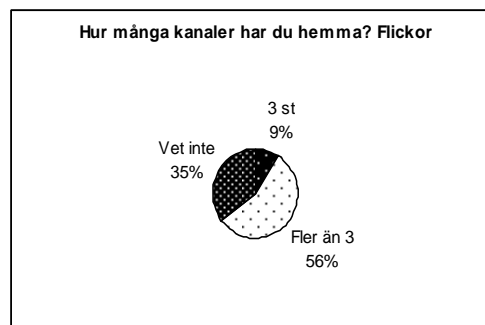
Diagram 1a och 1b är kopplade till frågeställningen som rör tillgång till media, diagrammen visar på hur tillgången till en TV-apparat ser ut bland flickor respektive pojkar. Bland pojkarna kan vi se att 1 procent inte har någon TV-apparat hemma, 3 procent har en apparat, 38 procent har två stycken apparater, 24 procent har 3 stycken och 34 procent har fler än tre TV-apparater i hemmet. Vi kan se att flickornas siffror inte skiljer sig särskilt mycket jämfört med pojkarnas. Av flickorna är det ingen som inte har någon TV-apparat hemma, 5 procent har en apparat, 37 procent har två stycken apparater, 33 procent har 3 stycken och 25 procent har fler än tre TV-apparater i hemmet.

I den tidigare forskning vi tagit del av finner vi inga studier att jämföra våra resultat med. Av vår undersökning framgår det precis som man kan anta att de flesta hushåll har tillgång till minst en TV-apparat.

Vi har nu tittat på hur tillgången till TV ser ut i den form av hur många TV-apparater som finns i hemmet. Nästa diagram som även de rör barnens tillgång till TV handlar om hur många kanaler de har i hemmet.

Antal svar: 86

Antal svar: 100

Diagram 2a: Visar på hur många kanaler pojkarna har hemma.

Diagram 2b: Visar på hur många kanaler flickorna har hemma.

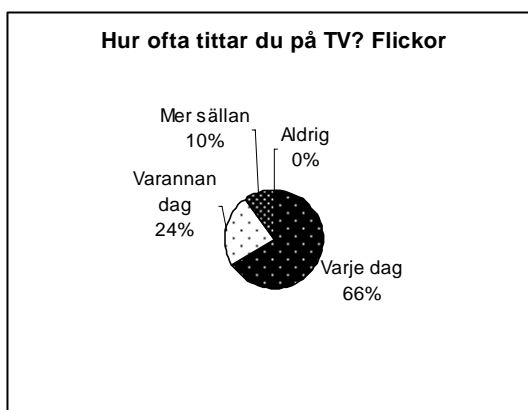
Diagram 2a och 2b är kopplade till samma frågeställning som de två föregående diagrammen. Vi kan här se att siffrorna på antalet kanaler som pojkar respektive flickor har i hemmet är näst intill identiska. Av pojkarna är det åtta procent som har 3 kanaler hemma, motsvarande siffra för flickorna är nio procent. 55 procent av pojkarna och 56 procent av flickorna har fler än tre kanaler. Bland pojkarna är det 37 procent som inte vet hur många kanaler de har och bland flickorna är det 35 procent som inte vet.

Vi har här inga studier att jämföra våra resultat med. Det vi tror är att de barn som svarat att de inte vet hur många kanaler de har hemma har fler än tre.

Vi har nu visat på hur tillgången till TV ser ut i vår undersökningsgrupp. Nästa diagram behandlar hur ofta barnen i undersökningen tittar på TV.

Antal svar: 86

Antal svar: 100

Diagram 3a: Visar på hur ofta pojkar tittar på TV.

Diagram 3b: Visar på hur ofta flickor tittar på TV.

En av våra frågeställningar kretsar kring om det finns några skillnader mellan pojkar och flickors medievanor. 70 procent av pojkarna och 66 procent av flickorna tittar på TV varje dag, vilket motsvarar ungefär en tredjedel av grupperna. 16 procent av pojkarna och 24 procent av flickorna tittar på TV varannan dag, ingen större skillnad mellan grupperna här heller. Av pojkarna tittar 16 procent på TV mer sällan medan motsvarande siffra hos flickorna är 10 procent. Inget barn i vår undersökning svarade att de aldrig ser på TV.

Med stöd av diagrammen ovan kan vi se att det i vår undersökning framkommer att det inte är så stor skillnad på hur ofta pojkar och flickor tittar på TV. Vi vill påpeka att avsikten med denna fråga inte är att undersöka hur lång tid som spenderas framför TV:n i timmar per dag eller tillfälle. För att kunna jämföra våra siffror med tidigare undersökningar måste vi slå ihop flickornas och pojkarnas resultat. När vi räknar hela gruppen får vi fram att det är 68 procent som tittar varje dag och 20 procent varannan dag. Av *Ungar & Medier 2006* framgår det att 83 procent av barnen tittar på TV varje dag och 14 procent tittar 3-4 gånger per vecka⁶⁶ (vilket är att jämföra med varannan dag i vår undersökning). När vi jämför undersökningarna kan vi se att det skiljer relativt mycket när det handlar om att titta på TV varje dag medan andelen som tittar varannan dag är förhållandevis jämn. En starkt bidragande orsak till att vår undersökning skiljer sig så pass mycket som den gör i jämförelse med Medierådets undersökning tror vi är studiens storlek och omfattning. I kategorin barn (9-12år)⁶⁷ ingick 1000 personer varav svarsfrekvensen var 70 procent. Detta innebär att deras undersökning omfattar 700 barn som valdes ut genom ett slumpmässigt urval ur Skatteverkets folkbokföringsregister, alltså finns barn från hela landet med i undersökningen. Detta att jämföra med vår undersökning som baseras på 186 enkäter genomförda i Göteborgsområdet.

De föregående diagrammen rör som sagt barnen i undersökningens tillgång till och användande av TV. De två nästkommande diagrammen kommer även de att fokusera på tillgång och användning men i det här fallen handlar det om TV-spel.

⁶⁶ Medierådet 2006

⁶⁷ Då Medierådets undersökning genomfördes på våren hade en del av barnen som gick i år 5 hunnit fylla 12 år.

Antal svar: 86

Diagram 5a: Visar på hur stor andel av pojkarna som har något TV-spel hemma.

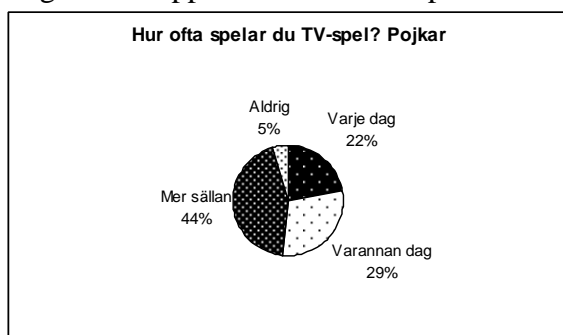
Antal svar: 100

Diagram 5b: Visar på hur stor andel av flickorna som har något TV-spel hemma.

Vi kan här se att det är större skillnad bland könen när det gäller om de har TV-spel hemma. Bland pojkarna är det 94 procent som har TV-spel hemma, 6 procent har inget TV-spel hemma. Bland flickorna är det 64 procent som har TV-spel, 33 procent har det inte hemma och 3 procent vet inte.

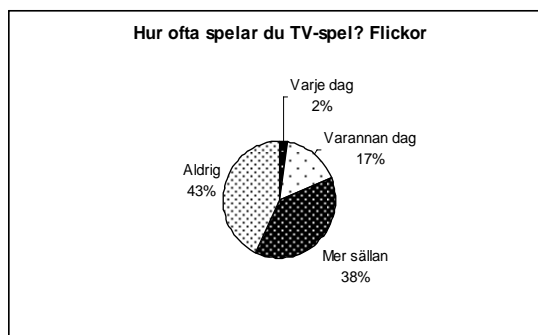
Vi har inte funnit någon annan undersökning angående tillgången till TV-spel. Däremot visar vår undersökning på väldigt stora skillnader mellan könen i tillgång till TV-spel.

Precis som i fallet med TV har vi här sett hur tillgången till TV-spel ser ut. Nästkommande diagram tar upp hur ofta barnen spelar TV-spel.

Antal svar: 86

Diagram 6a: Visar på hur ofta pojkarna spelar TV-spel.

Antal svar: 100

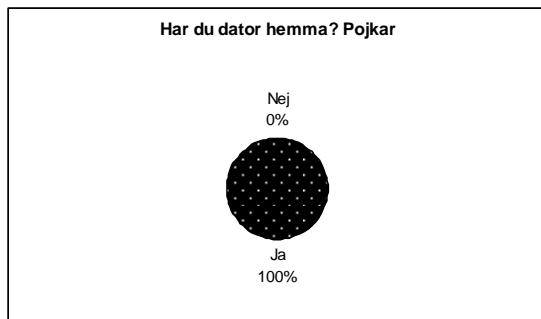
Diagram 6b: Visar på hur ofta flickorna spelar TV-spel.

Även bland dessa diagram skiljer det sig en hel del bland pojkar och flickor när det gäller frågan om hur ofta de spelar TV-spel. 22 procent av pojkarna spelar varje dag, 29 procent spelar varannan dag, mer sällan som spelar är 44 procent och 5 procent anger att de aldrig spelar TV-spel. Ser man på flickornas diagram är det 2 procent som spelar varje dag, 17 procent spelar varannan dag, mer sällan som spelar TV-spel är 38 procent och 43 procent uppger att de aldrig spelar. I den historiska bakgrunden presenterade vi dator- och TV-spelandets utveckling, hur den har gått från att vara en aktivitet enbart för unga pojkar till att bli något för alla åldrar oavsett kön. Vår undersökning visar dock på att det fortfarande bland de yngre skolbarnen är pojkarna som spelar mest.

Än en gång måste vi för att få fram jämförbara resultat slå samman flickornas och pojkarnas resultat. När vi slår samman våra resultat finner vi att 12 procent spelar varje dag, 23 procent varannan dag, 40 procent mer sällan och 25 procent spelar aldrig TV-spel. I *Ungar & Medier*

2006⁶⁸ finner vi att motsvarande siffror visar på att 9 procent spelar varje dag, 20 procent spelar 3-4 gånger per vecka, 23 procent spelar aldrig och 3 procent har inte svarat. För att kunna jämföra Medierådets undersökning med vår har vi valt att jämställa resultaten för svarsalternativen 1 gång per vecka, någon gång i månaden och mer sällan med det som i vår undersökning är mer sällan. Kategorin mer sällan blir då 45 procent i *Ungar & Medier 2006*⁶⁹. Således ser vi att de resultat som vår undersökning ger inte skiljer sig särskilt mycket från Medierådets undersökning.

Vi har nu behandlat två utav huvudområdena för vår uppsats, nämligen TV och TV-spel. De nästkommande diagrammen kommer att behandla tillgång till och användning av dator. De två första diagrammen handlar om huruvida barnen i undersökningen har dator respektive Internet hemma.

Antal svar: 86

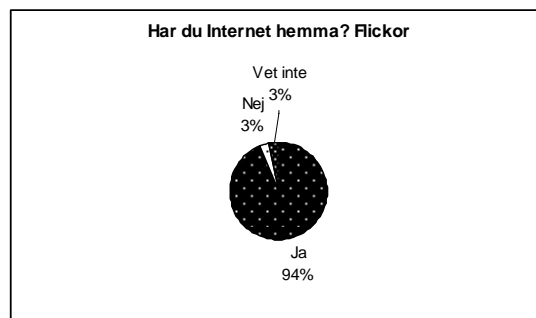
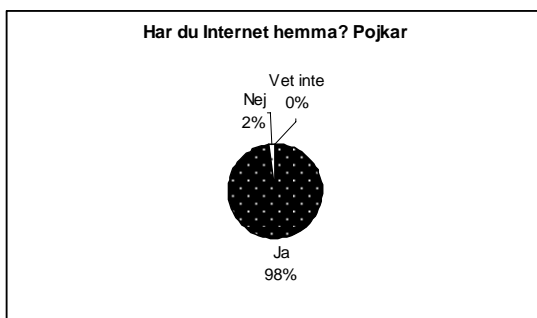
Antal svar: 100

Diagram 8a: Visar på hur stor andel av pojkarna som har dator hemma.

Diagram 8b: Visar på hur stor andel av flickorna som har dator hemma.

Här är det ingen större skillnad mellan könen. Som vi kan se är det 100 procent av pojkarna som har dator hemma och bland flickorna är det 99 procent som har dator hemma och 1 procent har svarat att man inte har någon hemma. Till diagrammen ovan finns det egentligen inte så mycket att tillägga. Det finns inga större skillnader mellan flickor och pojkars tillgång till dator.

Dator tillgången är således hög både bland pojkar och bland flickor. Vi ska nu se på hur det förhåller sig med tillgången till Internet.

⁶⁸ Medierådet 2006

⁶⁹ Medierådet 2006

Antal svar: 86

Antal svar: 100

Diagram 9a: Visar på hur stor andel av pojkarna som har Internet hemma.

Diagram 9b: Visar på hur stor andel av flickorna som har Internet hemma.

Även i detta diagram är svaren lika varandra. Av pojkarna är det 98 procent som angett att de har Internet hemma, 2 procent har inte Internet hemma. 94 procent av flickorna har Internet hemma, 3 procent har det inte och 3 procent vet inte om de har det. Detta är ytterliggare än fråga som inte behöver kommenteras särskilt mycket. Tillgången till Internet skiljer sig inte nämnvärt mellan flickor och pojkar.

Likt frågorna om TV och TV-spel ska vi nu se på hur ofta barnen i undersökningen sitter framför datorn.

Antal svar: 86

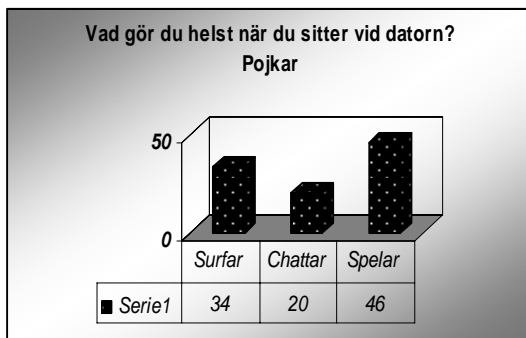
Antal svar: 100

Diagram 10a: Visar på hur ofta pojkarna sitter vid datorn.

Diagram 10b: Visar ofta flickorna sitter vid datorn.

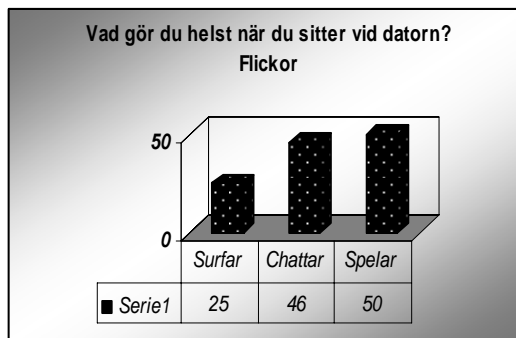
Pojkarna har i denna fråga svarat att 30 procent sitter vid datorn varje dag, varannan dag är det 32 procent som sitter framför datorn, 33 procent sitter mer sällan och 5 procent har angett att de aldrig sitter vid datorn. 23 procent av flickorna sitter varje dag vid datorn, 36 procent har svarat att de sitter varannan dag, 39 procent sitter framför datorn mer sällan och 2 procent har svarat att de aldrig sitter framför datorn. Det finns tidigare studier som undersöker hur ofta barn ägnar sig åt specifika aktiviteter vid datorn. Däremot är en jämförelse med vår studie inte genomförbar, en anledning till detta är att man i *Ungar & Medier 2006* delar upp datoranvändandet i dels hur ofta man använder Internet och dels hur ofta man spelar datorspel. Någon sådan distinktion finns inte i vår undersökning då vi bara är intresserade av hur ofta man sitter vid datorn, vad man helst gör undersöker vi i en specifik fråga. Det är ingen större skillnad på diagrammen men vad som är intressant är att fler pojkar än flickor som aldrig sitter vid datorn. Skillnaden är bara tre procent men vi tycker ändå att det är värt att uppmärksamma.

Det sista diagrammet under rubriken *Tillgång och användning* tar upp vad de respektive grupperna helst gör när de sitter vid datorn.

Antal svar: 100

Diagram 11a: Visar på vad pojkarna helst gör när de sitter vid datorn.

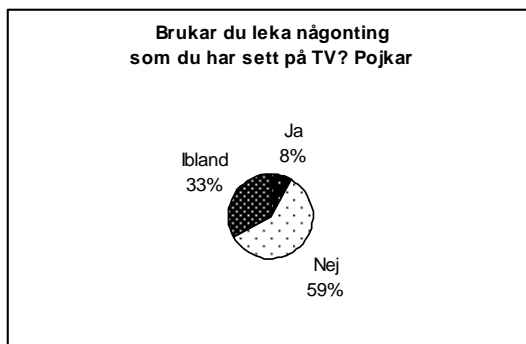
Antal svar: 121

Diagram 11b: Visar på vad flickorna helst gör när de sitter vid datorn.

Analys och diskussion diagram 11a och 11b

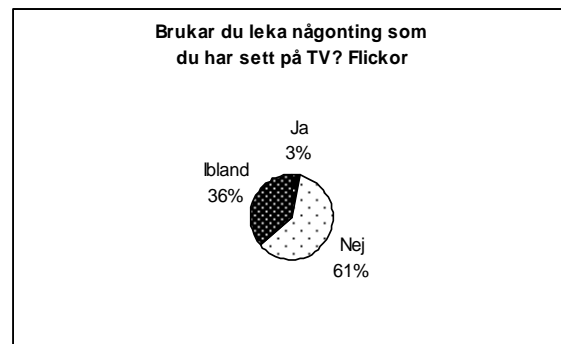
Som vi tidigare nämnt kommer vi att redovisa frågan om vad de helst gör när de sitter vid datorn i antal istället för procent. Det populäraste alternativet bland pojkarna är att spela spel, vilket 46 stycken angivit. Spela spel är även det som är populärast bland flickorna, 50 stycken anger det som de helst gör framför datorn. På andra plats bland pojkarna finner vi att surfa på Internet som 34 stycken anger. Det näst populäraste bland flickorna är chatta, något 46 stycken anger i sin enkät. Det minst angivna svaret bland pojkarna är att chatta vilket 20 stycken uppger. Det som kommer sist bland flickorna är att surfa på Internet vilket 25 stycken uppger.

5.1.2 Lek

Antal svar: 86

Diagram 4a: Visar på hur stor andel av pojkarna som brukar leka någonting som de sett på TV.

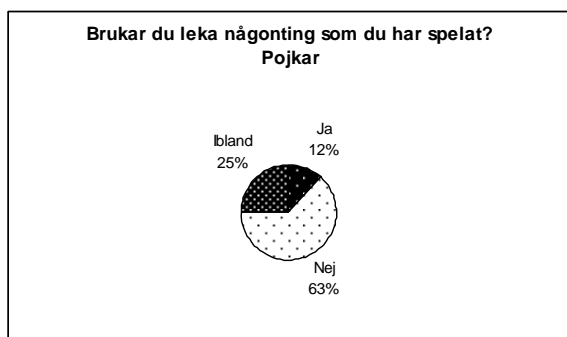
Antal svar: 100

Diagram 4b: Visar på hur stor andel av flickorna som lekar någonting de sett på TV.

Den enkätfråga de här diagrammen baseras på är kopplad till vår frågeställning som berör påverkan på skolsituationen och det sociala samspelet. I likhet med diagram 3a och 3b kan vi se att det här inte är någon större skillnad i de svar som grupperna har angivit. Bland pojkarna är det 59 procent som anger att de inte brukar leka något som de sett på TV, 33 procent anger att de ibland leker något som de sett medan 8 procent anger att de brukar leka något som de sett på TV. Liknande siffror finner vi bland flickornas svar där 61 procent anger att de inte brukar leka något som de sett, 36 procent uppger att de ibland leker något som de sett och 3

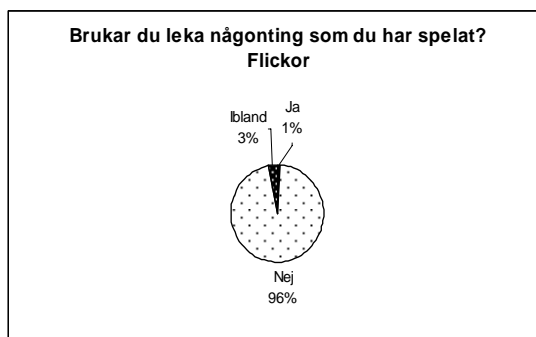
procent anger att de aldrig leker något som de sett på TV. Det vi kan se i vår undersökning är att media har en koppling till barnens lek. Den procent som är på alternativet ibland kan man räkna ihop med ja-alternativet som då visar att 41 procent av pojkarna och 39 procent av flickorna någon gång leker lekar som är inspirerade av vad de sett på TV. Enligt Rönnerberg är leken en övning i social kompetens och hon menar även att man kan genom leken utsätta sig för det som är farligt som man inte skulle utsätta sig själv i det verkliga livet. Leken och TV-tittandet är ett forum där barnen kan få samtala och uppleva sådant de aldrig kommer att uppleva, framförallt inte nu.⁷⁰ Kopplar man detta med vad Rönnerberg menar så är siffrorna i vår undersökning relativt låg. En anledning till att siffran är så låg tror vi är för att begreppet lek inte förekommer i lika stor utsträckning bland de äldre barnen som bland de yngre i vår undersökning, man använder ett annat begrepp exempelvis att man är med kompisar istället för att leka med kompisarna.

Nästa diagram handlar även det om leken. Skillnader är att det den här gången rör sig om ifall barnen leker någonting inspirerat av ett TV-spel som de spelat.

Antal svar: 86

Diagram 7a: Visar på hur stor andel av pojkarna som brukar leka någonting de spelat.

Antal svar: 100

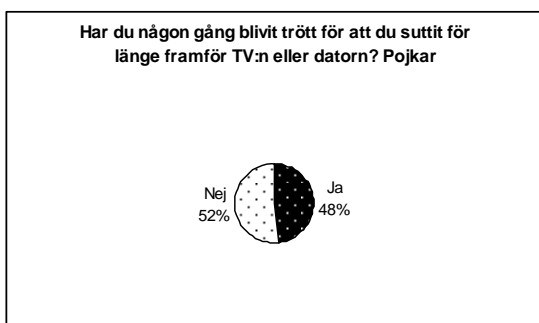
Diagram 7b: Visar på hur stor andel av flickorna som brukar leka någonting de spelat.

På frågan om du brukar leka något som du spelat är det bland pojkarna 12 procent som svarat ja, 63 procent leker inte det som de spelat och 25 procent leker ibland. Bland flickorna är det 96 procent som angett att de inte leker något som de har spelat, 3 procent har svarat ibland och 1 procent som leker det man spelat. Som vi tidigare poängterat är forskningen kring TV-spel bristfällig, några undersökningar som visar på något samband mellan TV-spel och barns lek finns inte. Vad vi däremot kan se i vår undersökning är att pojkarna både spelar mest och är de som leker någonting som de spelat. En enkel förklaring till att pojkarna i större utsträckning än flickorna leker något som de spelat tror vi är det faktum att pojkarna spelar mer.

5.1.3 Skolprestationer och det sociala

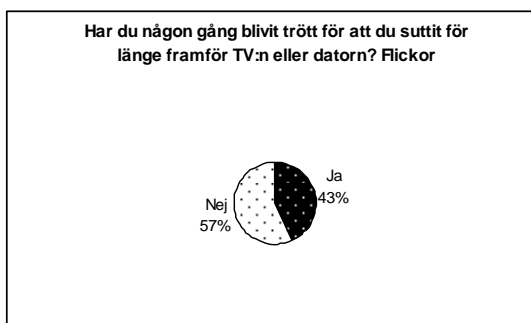
Den tredje delen av *Resultat, analys och diskussion* avsnittet kretsar kring skolprestationer och den sociala aspekten av barnen i undersökningens medievanor.

⁷⁰ Holmberg 1994

Antal svar: 86

Diagram 13a: Visar på hur stor andel av pojkarna som har blivit trötta för att de suttit för länge framför TV:n eller datorn.

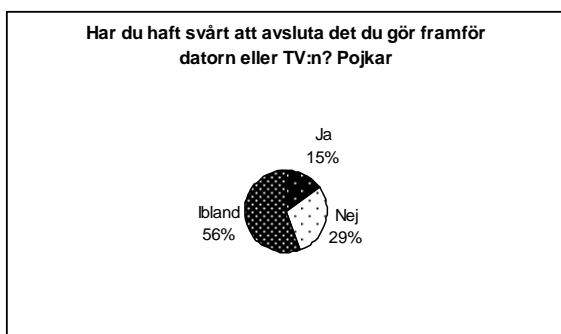

Antal svar: 100

Diagram 13b: Visar på hur stor andel av flickorna som har blivit trötta för att de suttit för länge framför TV:n eller datorn.

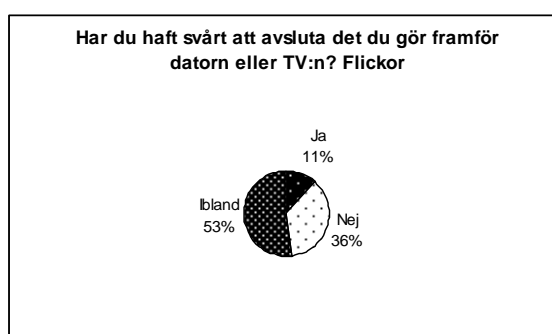
Man kan här se på diagrammen att det inte är så stor skillnad bland pojkar och flickors svar. Av pojkarnas svar på frågan om de någon gång blivit trötta för att de suttit för länge framför datorn eller TV: n har 48 procent svarat ja och 52 procent har inte blivit det. Liknande svar kan man finna bland flickorna där 43 procent svarat att de har blivit trötta och 57 procent svarat att de inte har blivit det.

När vi nu har sett hur många som har blivit trötta för att de suttit för länge vid datorn eller TV: n ska vi titta på hur stor andel av respektive grupp som har haft svårt att avsluta det de gör framför datorn eller TV: n.

Antal svar: 86

Diagram 15a: Visar på hur stor andel av pojkarna som haft svårt att avsluta det de gör framför datorn eller TV:n

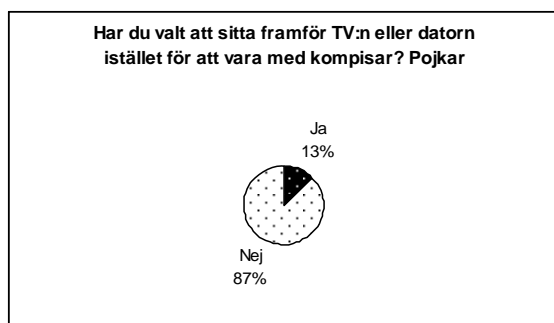

Antal svar: 100

Diagram 15b: Visar på hur stor andel av flickorna som haft svårt att avsluta det de gör framför datorn eller TV:n

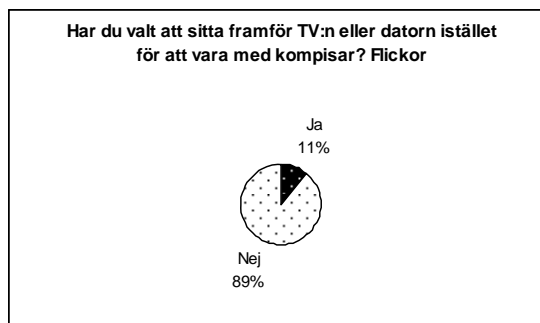
På frågan om du har haft det svårt att avsluta det du gör framför datorn eller TV: n har 15 procent av pojkarna svarat ja, 29 procent svarat nej och 56 procent har angett att de har haft det ibland. Bland flickorna kan vi se att 11 procent har haft det och svarat ja, 56 procent har svarat nej och 53 procent har haft det ibland. Vad vi kan se av diagrammen ovan är att en majoritet av barnen i vår undersökning någon gång har haft svårt att avsluta det de håller på med framför datorn eller TV: n. En anledning till att så många har haft svårt att avsluta det de gör tror vi kan ha ett samband med en del spelets upplägg, då man inte kan avsluta spelet mitt i utan måste klara av banan som kan ta en stund. Ytterligare en anledning kan vara att man är "inne" i spelet och vill bara inte avsluta det man är sysselsatt med.

Nästa diagram kretsar kring relationen mellan medievanor och kompisar. Här tar vi upp om de någon gång valt bort kompisar för att istället ägna sig åt TV: n eller datorn.

Antal svar: 86

Diagram 14a: Visar på hur stor andel av pojkarna som valt att sitta framför TV:n eller datorn framför att vara med kompisar.

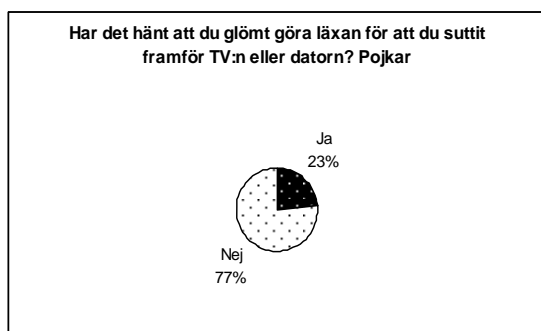

Antal svar: 100

Diagram 14b: Visar på hur stor andel av flickorna som valt att sitta framför TV:n eller datorn framför att vara med kompisar.

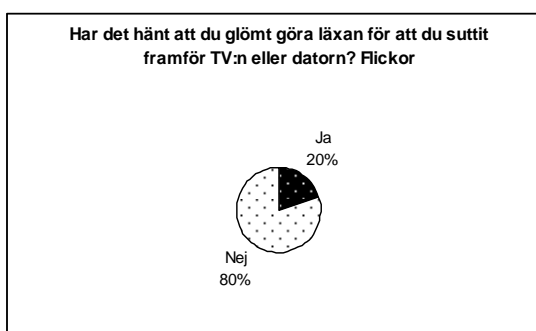
Även dessa svar liknar varandra då 13 procent av pojkarna har svarat ja på om du har valt att sitta framför datorn eller TV: n i stället för att vara med kompisar och 87 procent har svarat nej. Bland flickorna har 11 procent svarat ja medan 89 procent svarat att de inte har valt att sitta framför datorn istället för att vara med kompisar. Vi vill ytterligare en gång hänvisa till *Ungar & Medier 2006*⁷¹, under rubriken *Introduktion till teori* tog vi upp vad man i Medierådets undersökning kom fram till att barn helst ägnar sin fritid åt, då kom någon form av medieanvändning först på fjärde plats. Vi har även tidigare pekat på det faktum att TV-tittande (i viss mån även dator- och TV-spel) är en social aktivitet vilket innebär att barn idag i hög utsträckning umgås framför TV: n eller datorn⁷². Det är inte alls ovanligt att barn sitter i grupp framför datorn.

Det sista diagrammet i den här undersökningen handlar på ett mer konkret sätt om skolan, närmare bestämt om läxor.

Antal svar: 86

Diagram 12a: Visar på hur stor andel av pojkarna som har glömt att göra läxan för att de suttit framför TV: n eller datorn.

Antal svar: 100

Diagram 12b: Visar på hur stor andel av flickorna som glömt att göra läxan för att de suttit framför TV:n eller datorn.

⁷¹ Medierådet 2006

⁷² Werner 1994, Holmberg 1994, Rydin, 2000

Även på frågan om de någon gång glömt att göra läxan för att de suttit framför TV: n eller datorn finner vi liknande svar mellan könen. 23 procent av pojkarna uppger att de någon gång glömt läxan av ovan nämnda anledning. Motsvarande siffra hos flickorna är 20 procent. 77 procent av pojkarna och 80 procent av flickorna anger att de aldrig glömt läxan för att de ägnat sig åt TV: n eller datorn.

5.1.4 Övriga frågor

Utöver de frågor som vi ovan har redovisat svaren på i form av diagram finns det ett antal frågor vi inte valt att redovisa i den formen. Två av de frågorna rör barnens lek utifrån vad de sett på TV och vad de spelat för TV-spel, vi frågade efter vad de brukar leka om de lekte om de lekte någonting som de sett eller spelat. Här handlar det om att allt för få har svarat på frågorna för att vi ska kunna få fram jämförbara resultat. De svar vi har fått är i större utsträckning från killar än tjejer och svaren varierar i sin karaktär från att de leker krig till att de tränar på fotbollsfinter som de sett på TV.

När det kommer till vilket favoritprogram som barnen har på TV var de allt för många olika svar för att vi skulle kunna redovisa det i diagramform. Det i särklass populäraste programmet bland barnen i vår undersökning visade sig vara Idol, framförallt bland de barn som är tio och elva år gamla.

5.2 Lärarnas syn på barns medievanor

5.2.1 Barns medievanor och påverkan

Den första frågan vi ställde till lärarna i vår enkät var hur de ser på relationen mellan barns medievanor och påverkan. Till denna fråga hade vi två underfrågor varav den första handlade om hur de ser på ovan nämnda relation när det gäller (svårigheter) att koncentrera sig.

På frågan gällande elevernas koncentration anser de flesta av lärarna att eleverna går och lägger sig för sent för att de tittar på TV eller sitter vid datorn, vilket medför att de kommer trötta till skolan och därmed får svårt att koncentrera sig. En lärare menar att barnen är vana vid att det hela tiden händer något nytt, vilket läraren tror påverkar skolarbetet på så vis att de inte kan hålla på med en och samma sak en längre tid. Hemma kan de bara byta kanal eller spel på datorn när de tröttnar. En annan lärare skriver:

”En del av de yngre barnen lever så in i sina dataspel att de ibland kan ha svårt att koncentrera sig på sitt arbete de sitter och drömmer istället.”⁷³

5.2.2 Läxläsning och medievanor

Den andra underfrågan var gällande hur samma relation påverkar elevernas läxläsning så till vida att de kommer till skolan med gjorda läxor.

Genomgående för alla lärare är att de inte kan se något större samband mellan medievanor och ej gjorda läxor. De tror snarare på ett samband mellan för många fritidsaktiviteter och ej gjorda läxor. En lärare skriver:

”Överhuvudtaget inkräktar fritidsaktiviteter på läxläsning, inte bara vad det gäller t.ex. TV och dataspel. Här bör föräldrar ta ansvar när elever inte klarar det själva.”⁷⁴

⁷³ Lärarenkäten

En del av lärarna pekar här på det faktum att det är föräldrarnas ansvar att eleverna kommer till skolan med gjorda läxor. De elever som inte har gjort läxan har oftast föräldrar som själva har mycket om sig och kring sig och inte har tillräckligt med tid att hjälpa sina barn, vilket kan innebära att barnet kan välja att titta på TV eller dylikt istället för att göra läxan.

5.2.3 Påverkan på leken och samvaron med andra barn

Den andra frågan handlade om hur lärarna ser på relationen mellan barns medievanor och påverkan i leken och samvaron med andra barn. Till denna fråga hade vi tre underfrågor där den första handlade om lärarna ser att de leker det de sett på TV eller via dataspel och den andra handlade om eleverna pratar om det de sett på TV eller via dataspel.

Av lärarnas svar framgår det att de yngre barnen oftare leker lekar inspirerade av TV-program eller data-/TV-spel. Lekarna som hämtats ifrån TV-program är oftast inspirerade av olika program med tävlingsinslag exempelvis Idol. Lekar som är hämtade ur olika TV-spel tenderar ibland att bli våldsamma. En lärare har svarat så här:

”Det uppkommer lekar från exempel TV-spel vilka ibland kan bli våldsamma.”⁷⁵

Gemensamt för alla lärare som har svarat på enkäten är att de alla ser att eleverna samtalar om TV-program och dataspel. De pratar om vad de har sett på TV kvällen innan och de kan även se att de använder ord från exempelvis TV-spel i sagor och dialoger med varandra. En lärare säger att killar oftast pratar om olika dataspel medan tjejerna pratar om till exempel TV-serier eller dokusåpor.

5.2.4 Medias attitydpåverkan

Den tredje och sista underfrågan var om de kan se att elevernas medievanor påverkar deras attityd gentemot varandra. De flest utav de lärare som har svarat på enkäten kan inte se någon relation mellan medievanor och attityder. En lärare skriver dock eleverna påverkas av tidningar och TV: s bilder av hur man ska vara och se ut, något som läraren tror främst gäller tjejer men även killar i viss mån. Trots det tror läraren att det fortfarande är kompisar och det närmaste sociala nätet som påverkar attityder mest. En annan lärare skriver:

”Attityderna märker vi dock mycket av. Dokusåporna där det gäller att trampa ner de andra så mycket som möjligt för att själv komma fram premierar ett *jag* som märks tydligt. En mycket stor självupptagenhet tror vi är resultatet. Det är JAG som gäller. Vi har också märkt att barnens tolerans för otäcka och hemska filmer har blivit betydligt större. Ex tittade vi på Pirates of Carribean och vi vuxna tyckte den var ruskigt äcklig i många sekvenser, men detta väckte inte någon reaktion alls hos barnen.”

5.2.5 Medievanor och skolprestation

Nästa fråga rörde om de hade något annat som de ansåg angeläget/viktigt när det gäller barns medievanor och skolprestationer.

En lärare skriver:

”Jag tror att de barn som är duktiga på datorer har lätt för sig i vissa ämnen i skolan, sen finns det alltid dom elever i de högre stadierna som sitter uppe halva nätterna och spelar data och kommer till skolan som ”Zombies”.”⁷⁶

⁷⁴ Lärarenkäten

⁷⁵ Lärarenkäten

⁷⁶ Lärarenkäten

En annan lärare menar att de elever som inte har "rörliga" fritidsintressen blir än mer stillasittande vid TV/data. Följden av detta blir att de blir tröttare och presterar sämre i skolan.

5.2.6 Medievanor och barns sociala samvaro

Den sista frågan i vår enkät handlade om lärarna hade något annat som de tyckte var viktigt/angeläget när det gällde medievanor och barns sociala samvaro.

En lärare skriver:

"De blir mer stillasittande idag. Den sociala kontakten sker mer över nätet, inte lika mycket i det verkliga livet. En del barn blir isolerade. Det är en annan typ av kommunikation som har fördelen att du kan våga prata även om du är blyg, eftersom man är mer anonym. Det är lättare att ha internationella kontakter. Men det finns även risker med dessa kontakter där man inte alltid vet vem man talar med."⁷⁷

En annan lärare tror att det största problemet kring barns TV- och dataspelande är att de blir för passiva. De rör på sig för lite och är ganska lata. Den andra "förlusten" är det sociala, många sitter hemma istället för att leka med varandra. Läraren tror att fler känner sig ensamma och risken finns också att mobbing via SMS⁷⁸ och MSN⁷⁹ ökar. En tredje lärare tycker att det är viktigt att föräldrarna sätter gränser för sina barn angående medievanor såsom TV-tittande och datorspelande det vill säga att de inte får hålla på eller titta för länge. En annan lärare tror sig veta att en del barn sitter ensamma och tittar på TV medan resten av familjen ser något annat program i ett annat rum, vilket i sig blir ett socialt problem.

5.3 Analys och diskussion lärarenkäten

Man kan se att lärarna är ganska eniga om att olika medier har påverkan på barnen både när det gäller skolprestationer och i den sociala samvaron med andra barn. De har märkt elever kommer trötta till skolan är okoncentrerade på lektionerna. Vissa barn kan ha svårt att hålla koncentrationen uppe när det inte händer något nytt efter en stund. Att elever inte har gjort läxan beror inte bara på medier, utan fritidsaktiviteter är också en bidragande orsak till att de inte gjort sina läxor. Några lärare tycker att det är föräldrarnas ansvar att barnen gjort sina läxor. Frågan som väcks hos oss är vad lärarna ser som fritidsaktivitet, om det måste vara något som är arrangerat av någon som exempel att spela fotboll. För barnen kan det vara en fritidsaktivitet att sitta vid datorn eller framför TV: n.

Några svar vi fick var att barnen blir mer isolerade och att den sociala kontakten sker mer igenom nätet istället för det verkliga livet men vissa barn har ju kompisar hemma hos sig då de spelar dataspel eller ser på TV ihop vilket de ser som en social kontakt. Allt har att göra med vad man ser som socialt eller inte, samma gäller fritidsaktiviteter.

Lärarna har sett att barnen gärna härmar olika TV-program såsom Idol, ofta är det tävlingsprogram de leker. Men mest har de märkt att barnen pratar mycket om vad de sett på TV eller spelat på datorn. Tjejerna pratar ofta om de olika dokusåporna medan killarna om data- och TV-spel. Detta kan man koppla till vad eleverna har svarat i enkäten på frågorna som behandlar om de leker något de sett eller spelat på TV: n eller datorn. Skillnaden är inte så stor när det gäller frågan om lek och TV, men om de lekt något som de spelat på datorn är skillnaden större bland pojkarna och flickorna. Pojkarna leker mycket mer vad de spelat på datorn än vad flickorna gör. Detta tror vi kan ha att göra med utbudet på TV: n och datorn, där spel är inkluderat.

⁷⁷ Lärarenkäten

⁷⁸ SMS är ett textmeddelande sänt via mobiltelefon.

⁷⁹ MSN är ett nätbaserat chattprogram.

6 SLUTSATSER

Finns det några skillnader mellan flickor och pojkars medievanor, var en av våra två frågeställningar. När vi nu skall sammanfatta och dra slutsatser kring den undersökning vi gjort kan vi generellt säga att skillnaderna inte är så stora mellan flickor och pojkars medievanor som vi trodde att de skulle vara då vi gick in i arbetet. En bidragande orsak till det tror vi är åldern på barnen i vår undersökning. Vi tror att skillnaderna hade blivit större om vi istället genomfört samma undersökning bland exempelvis 12-16 åringar.

Bland flickor och pojkars tillgång till TV-apparater skiljer sig inte mycket och det var det vi trodde eftersom de allra flesta idag har i sitt hem minst en TV-apparat. Även när det gäller hur ofta de tittar på TV var det heller ingen större skillnad. Vi vill påpeka att vi inte har undersökt hur länge de tittar på TV, så där kan det finnas skillnader bland flickor och pojkars medievanor. Däremot var det en större skillnad på tillgång till TV-spel där pojkarna hade många fler TV-spel hemma än vad flickorna hade. Med detta kan vi då dra slutsatsen att pojkarna spelar mer TV-spel än vad flickorna gör, som man även kan se på diagrammet som behandlar hur ofta de spelar. Som vi nämnt i den historiska bakgrunden har TV-spel gått från att vara en aktivitet för pojkar till att bli ett intresse bland både könen oavsett ålder. Men ändå kan vi se i vår undersökning att det fortfarande är ett större intresse hos pojkarna.

När det gäller tillgång till datorer är det på samma sätt ingen större skillnad bland pojkar och flickor, precis som det var med TV-apparaterna. Detsamma gäller hur ofta de sitter vid datorn. Det som vi tycker är nämnvärt och intressant är att det är fler pojkar som aldrig sitter vid datorn än tjejer. Det är ingen större skillnad, endast tre procent, men som sagt tycker vi att det är intressant. En anledning till det tror vi är att, precis som vi tidigare visat är en större andel pojkar än flickor som spelar TV-spel. Pojkarna väljer att spela TV-spel framför att sitta vid datorn.

Vi kan se att det inte är någon större skillnad på om barnen leker något som de sett på TV. Enligt lärarna är det de mindre barnen som leker och då är det tävlingsprogram, t.ex. Idol. Vissa leker även lekar från TV-spel som ofta blir våldsamma lekar. De flesta lärarna är eniga om att det pratas mer om vad de sett på TV än för att leka. Det är pojkarna som leker mest vad de har spelat än flickorna, en koppling vi kan se här är att pojkarna både spelar mer och leker mer vad de spelat. Om de har blivit trötta för att de suttit för länge framför datorn eller TV: n är svaren vi fått från pojkarna och flickorna nästan lika, det är ingen större skillnad. Av de både könen har vi fått mest nej-svar. Svaren är även lika varandra när det gäller frågan om de valt att sitta framför datorn istället för att vara med kompisar. Där är det betydligt många fler som svarat nej än vad de svarat ja. Men här vet man inte om de är med varandra och då sitter vid datorn. Även att vi fått många nej-svar så kan det betyda att de sitter vid datorn med kompisarna. Vi har ingen sådan fråga så att vi får veta det men det är bra att ha det i åtanke.

Enligt lärarenkäten kan vi se att några tycker att barnen blir mer isolerade, att de har kontakt över nätet istället för i det verkliga livet. De pratar med varandra genom att chatta och att de spelar spel mot varandra på datorn. Det kan även vara att de spelar fotbollsspel istället för att spela det själva utomhus med sina kompisar.

Under vår genomgång av tidigare forskning framhävde vi att gemene man lätt antar att TV-tittande enbart är ett tidsfördriv, en åsikt som även framkommer i lärarenkäten.

Ett antagande som vi gör utifrån nämnda enkät är att lärarna anser att TV-tittandet är en tidsbov och att de tycker att barnen väljer bort att vara med vänner för att kunna titta på TV eller sitta vid datorn. En lärare säger att det största problemet med TV- och dataspelande är att barnen blir för passiva. Att barnen idag blir stillasittande och lata, då barn väljer att sitta framför datorn eller TV: n i stället för att göra något aktivt. När lärarna nämner fritidssysselsättningar menar de någon form av organiserad aktivitet, där man inte räknar in lek, TV-tittande och dataspel. Detta är mycket intressant att ställa mot det som Werner säger, nämligen att de barn som redan är passiva i den bemärkelse att de inte håller på med någon specifik fritidsaktivitet också är de barn som tittar mest på TV⁸⁰. Det vi kan se i vår elevenkät är det bland pojkarna 13 procent som svarat att de har valt att sitta vid datorn eller TV: n i stället för att vara med vänner och bland flickorna är det 11 procent som valt att inte vara med sina vänner. Detta kan vi se en likhet med vad Rönberg har studerat, då hon gjort flera undersökningar bland barn och unga som idag föredrar att vara med sina vänner eller att ägna sig åt andra fritidsaktiviteter framför datorspel och TV-tittande⁸¹. Vad detta visar är att vi har fog för det antagande vi gjorde om att gemene man lätt ser TV: n och datorn som ett tidsfördriv men vår undersökning stödjer det som Rönberg säger och vad som framkom i medierådets undersökning *Ungar och medier 2006*⁸², barn föredrar att umgås med sina vänner framför att sitta vid datorn eller TV: n.

6.1 Vidare forskning

Som vi tidigare nämnt i uppsatsen finns det inte särskilt mycket forskning kring barn och TV-/datorspel, framförallt inte kring vilka långsiktiga effekter det finns. Vi har även pekat på varför det inte finns dylik forskning och inom ett par års tid finns det med största sannolikheten forskning på området att tillgå. Dock är detta ett av de områden vi anser att det i framtiden behövs läggas mest resurser på, av den anledningen att det först är när vi vet vilka (om några) långsiktiga effekter spelandet har på individen som vi vet hur vi ska förhålla oss till och bemöta barn och ungas spelande. Både för oss som blivande pedagoger men även för föräldrar.

Ett annat område som vi anser behöver undersökas mer är just det som denna uppsats undersöker, nämligen kopplingen mellan medievanor och skolprestationer. Hur vi som jobbar inom skolan med barn som kanske spelar för mycket dator eller ser för mycket på TV: n vet hur vi skall försöka få dessa elever att inse att man behöver vara utvilad för att kunna koncentrera sig och lära sig. Det är även viktigt som förälder att se till att sitt barn får den sömn som behövs. Som vi har kommit fram till i denna uppsats är att medievanor och skolprestationer har en påverkan av varandra, därför tycker vi att det är viktigt att man forskar mer kring detta.

⁸⁰ Werner 1994

⁸¹ Rönberg 2006

⁸² Medierådet 2006

7 Referenslista

Asplund Carlsson, Maj & Pramling Samuelsson, Ingrid (2003). *Det lekande, lärande barnet – i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.

Carlsson, Ulla & von Feilitzen, Cecilia (red.) (2006). *In the service of young people? : studies and reflections on media in the digital age*. Göteborg: The International Clearinghouse on Children, Youth and Media, Nordicom.

Eckert, G (2004). *If I tell them then I can. Ways of relating to adult rules*, SAGE Publications, *Childhood* vol 11(1): 9-26.

Ejlertsson, Göran (1996). *Enkäten i praktiken*. En handbok i enkätmetodik. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2003). *Metodpraktikan- Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik AB.

Fjellman, Erik & Sjögren, Jan (2004). *Interaktiv underhållning inför framtiden*. Stockholm: Telematik

Holmberg, Olle (1994). *Ungdom och media*. Lund: Studentlitteratur.

Medierådet (2006). *Ungar & Medier 2006*.

Nordlund Jan-Erik (1996). *Television och socialisation*. Lund: Studentlitteratur.

Rydin, Ingegerd (2000). *Barnens Röster*. Stiftelsen Etermedierna i Sverige.

Rönnerberg, Margareta (1996). *TV-tittande som dialog*, Uppsala: Akademitryck AB.

Rönnerberg, Margareta (1997). *TV är bra för barn*. Stockholm: Ekerlids Förlag.

Rönnerberg, Margareta (2006). *"Nya medier" - men samma gamla barnkultur? : om det tredje könets lek, lärande och motstånd via TV, video och datorspel*. Uppsala: Filmförlaget.

Werner, Anita (1996). *Barn i TV-åldern*. Lund: Studentlitteratur.

Internet

www.codex.vr.se

Bilaga 1

Enkät kring barns medievanor

Ålder: _____

Flicka [] Pojke []

Jag bor i:

Hus [] Lägenhet []

Frågor om TV

Hur många TV-apparater har ni hemma?

0st [] 1st [] 2st [] 3st [] Fler än 3st []

Hur många kanaler har du hemma?

3st [] Fler än 3 [] Vet inte []

Hur ofta tittar du på TV?

Varje dag [] Varannan dag [] Mer sällan [] Aldrig []

Vilket är ditt favoritprogram?

Brukar du leka någonting som du har sett på TV?

Ja [] Nej [] Ibland []

Vad leker du i så fall?

Frågor om TV-spel

Har du något TV-spel hemma? Tex. Playstation, X-box, Gamecube,

Ja [] Nej [] Vet inte []

Hur ofta spelar du TV-spel?

Varje dag [] Varannan dag [] Mer sällan [] Aldrig []

Brukar du leka någonting som du har spelat?

Ja [] Nej [] Ibland []

Vad leker du i så fall?

Frågor om dator

Har du dator hemma?

Ja [] Nej []

Har du en egen dator eller delar du med någon?

Egen dator [] Delar dator []

Har du Internet hemma?

Ja [] Nej [] Vet inte []

Har du bredband eller modem hemma?

Bredband [] Modem [] Vet inte []

Hur ofta sitter du vid datorn?

Varje dag [] Varannan dag [] Mer sällan [] Aldrig []

Vad gör du helst när du sitter vid datorn?

Surfar på Internet [] Chattar [] Spelar spel []

Övriga frågor

Har det hänt att du glömt göra läxan för att du suttit framför TV: n eller datorn?

Ja [] Nej []

Har du någon blivit trött för att du suttit för länge framför TV: n eller datorn?

Ja [] Nej []

Har du valt att sitta framför TV: n eller datorn istället för att vara med kompisar?

Ja [] Nej []

Har du haft svårt att avsluta det du gör framför datorn eller TV: n?

Ja [] Nej [] Ibland []

Tack för att du svarade på vår enkät!

Hej!

Vi blir tacksamma om du ville svara på dessa frågor angående elevers medievanor. Det skulle underlätta för oss om ni skrev svaren i ett word-dokument och sedan mailade det till en av oss. Väljer ni att inte göra det kan ni skicka det med post Undrar ni något kan ni maila till oss.

Våra mailadresser:

xxxxxxx@home.se

xxxxxxx@student.gu.se (Jonas)

Adress ni kan skicka till:

Angelica Gustafsson

Hur ser du på relationen mellan barns medievanor och påverkan på skolarbetet när det gäller

- (svårigheter) att koncentrera sig
- komma till skolan med gjorda läxor

Hur ser du på relationen mellan barns medievanor och påverkan i leken och samvaron med andra barn?

- leker det de sett på tv eller via dataspel?
- pratar om det de sett på tv eller via dataspel?
- kan du se att elevernas medievanor påverkar deras attityd gentemot varandra?

- Är det något annat du tycker är angeläget/viktigt när det gäller barns medievanor och skolprestationer?

- Är det något annat du tycker är viktigt/angeläget när det gäller medievanor och barns sociala samvaro?

Tack för att du tog dig tid att svara på enkäten!

Häls Angelica & Jonas.

Bilaga 3

Hej!

Vi är två lärarstudenter som skriver examensarbete om Barns medievanor. Ditt barn har idag fått svara på en enkät gällande detta ämne. Enkäten är anonym så det finns inga namn på den eller något som visar vilken skola eleven är ifrån.

Vi kommer endast att använda som statistik i arbetet.

Är det något ni undrar över kan ni kontakta vår handledare:

Annika Bergström

Mailadress: *****@jmg.gu.se

Telnr: *****

Hälsningar Angelica och Jonas